

Rama: Dialog me protagonistë nga të tëra fushat e zhvillimit bujqësor e rural

Faqe 2

Kreditimi i sektorit bujqësor në nivele të ulëta, Guvernatori Sejko: Duhet rregulluar një orë e më parë! Programi i BSH

Faqe 2

Rezultate dhe konkluzione mbi "Parametrat analitikë të vlerësimit të cilësisë dhe pastërtisë së vajit të ullirit për eksport"

Faqe 5

AGROBIZNESI

BOTIM I KËSHILLIT TË AGROBIZNESIT SHQIPTAR

Adresa: Rruga "Mine Peza", Pallati 87/3, Hyrja 1, Kati i parë, Tel/ Fax: 2229445
E-mail: infokash@yahoo.com www.kash.org.al

Rr. "Qemal Stafa", P. 9-katësh,
Nr. 70, Kati 2, Pazari i ri, Tiranë.
Tel: +355 4 2 251 910 /911
Email: info@fedinvest.al
kontakt@fedinvest.al
www.fedinvest.al

15-ditëshi i parë i muajit korrik 2025

Viti i shtatëmbëdhjetë i botimit - Nr. 513
Çmimi 125 lekë

E përdyjavshme e pavarur

REZULTATET E VLERËSIMIT TË ZINXHIRIT TË VLERËS PËR (BAM) PËRPUTHSHMËRIA ME STANDARDET DHE CILËSIA - ÇELËSI I SUKSESIT TË SHQIPËRISË NË TREGUN EVROPIAN TË VAJRAVE ESENCIALE

Qeveria Zvicerane mbështet sektorin bujqësor nëpërmjet ndërhyrjeve të Programit Global Për Cilësi dhe Standarde që zbatohet nga UNIDO, duke synuar të rrisë në mënyrë të qëndrueshme akses në tregje kombëtare dhe ndërkombëtare për SME-të në zinxhirët e vlerave BAM dhe F&V, duke forcuar cilësinë dhe kapacitetin e përputhshmërisë me standardet

GLOBAL QUALITY AND STANDARDS PROGRAMME | **ALBANIA**

Programi Global Për Cilësi dhe Standarde

UNIDO
UNITED NATIONS
INDUSTRIAL DEVELOPMENT ORGANIZATION

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Sekretariati i Shtetit për Çështjet Ekonomike SECO

Malaj: Garancia Sovrane, model i ri i zhvillimit rural dhe ekonomik

Faqe 4

LIBRA TË RINJ

Dy botime me vlerë të Prof. Lufter Xhuvelit

Nga: Fuat Memelli

Faqe 10

TEMA TË DITËS

- Tokat 'djerrë', sipërfaqja e mbjellë ulet në 677 mijë hektarë! Tregu 'tremb' kultivuesit e grurit, prodhuan 22% më pak! Bankat strikte, dhanë vetëm 6 mln euro hua Fq.2
- Rama: Mbështetje për pika të reja të mbarështimit të të imtave në natyrë Fq.4
- Temperaturat e larta nuk ndalin fermerët e Kukësit, pas korjes së grurit ka nisur mbjellja e misrit Fq.6
- Skema kombëtare e naftës, janë verifikuar mbi 70% e dosjeve për 1.380 fermerët e qarkut Gjirokastrë Fq.7
- Drurët dhe pemët më të pazakonta në Tokë - Prof. As. Dr. Eqrem Meçollari Fq.13

POLITIKA FISKALE

Tatimet, fushatë informuese për formalizimin e tregut bujqësor dhe blegtoral

Faqe 4

TEKNOLOGJI

Inovacioni, pjesë e zhvillimit bujqësor për uljen e kostove

Faqe 4

TEMA TË DITËS

Rama: Dialog me protagonistë nga të tëra fushat e zhvillimit bujqësor e rural

Kryeministri Edi Rama e dialogut për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural të zhvilluar në Cërrik.

Rama theksoi se kjo ditë ishte e gjatë dhe e frytshme me protagonistë nga të tëra fushat e zhvillimit bujqësor e rural.

“Mirë është që ne këtë lloj forumi ta mbajmë të ngritur, natyrisht mund ta pasurojmë, mund të vijmë dhe të tjerë. Të rishihemi pas disa muajsh për të parë çfarë është bërë, çfarë s’është bërë”, tha Rama.

Dialogu për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural përmbylli pasditen e djeshme punimet e ditës së parë, i cili u fokusua në dëgjimin aktiv të pjesëmarrësve, dhe evidentimin e temave më të rëndësishme për sektorin, e më pas në zhvillimin e tryezave të diskutimit.

Në fjalën e tij, Kryeministri Edi Rama theksoi se linja e kredisë 250 milionë euro e Bankës së Shqipërisë është një linjë kredie jokonvencionale që nuk ka interesat e një kredie që jep sot banka.

Rama foli edhe për “Paketën e Maleve”, që sipas kreut të qeverisë, “rrezikon të mbetet e pashfrytëzuar, nëse ne nuk i bashkojmë forcat për të dhënë informacion, për t’u linjësuar me subjektet dhe duke u bërë ne aktivë, duke i kërkuar ne, kapacitetet në këtë proces”.

Tokat 'djerrë', sipërfaqja e mbjellë ulet në 677 mijë hektarë! Tregu 'tremb' kultivuesit e grurit, prodhuan 22% më pak! Bankat strikte, dhanë vetëm 6 mln euro hua

Më pak tokë po punohet në Shqipëri. Shifrat zyrtare tregojnë se vjet është mbjellë vetëm 677 mijë hektarë tokë bujqësore, me tkurje prej 20 mijë hektarë në dekadën e fundit. Shkaqet janë disa, por emigrimi dhe mungesa e financimit po godasin prodhimin shqiptar

Largimi i banorëve nga zonat rurale, mungesa e fuqisë punëtore, financimi i ulët dhe ngecja tek makineritë e vjetra po e mbajnë bujqësinë në krizë, duke dhënë kontribut negativ në rritjen ekonomike.

Brenda 6 viteve sipërfaqja e tokës bujqësore të mbjellë sipas shifrave të INSTAT ka rënë me rreth 20 mijë hektarë. Përgjatë gjithë vitit të kaluar shifrat zyrtare tregojnë se u mboll në total nga perimet e deri tek bimët medicinale 677 mijë hektarë nga 696 mijë hektarë në 2019-ën.

Shifrat e INSTAT tregojnë se vjet pati një rënie të prodhimeve, me përjashtim të perimeve, ku objektivi kryesor i fermerëve është tregu i huaj. Sipërfaqja e mbjellë kryesisht me domate e specat u rrit në rreth 45 mijë hektarë nga afro 43 mijë në 2023-shin. Në total, fermerët prodhuan vjet 1.4 milionë tonë perime.

Për shkak të mungesës së

tregut, fermerët mbollën më pak grurë vjet. Nga 57 mijë hektarë në vitin 2023 ku kultivuan 233 mijë tonë, vjet u prodhuan në total 180 mijë tonë grurë në një sipërfaqe prej më pak se 46 mijë hektarë të mbjellë.

Siguria kombëtare varet edhe nga bujqësia, një tezë kjo e provuar edhe në kohë lufte, si ajo në Ukrainë, ku viti 2022 na përballi me çmime stratosferike nga drithërat e deri tek produktet e tjera të konservuara. Sa më i madh prodhimi vendas thonë ekspertët aq më pak rriten çmimet, por kur prodhimi ngec ekspozimi nga tregjet e huaja është i lartë dhe fatura rritet.

Një nga faktorët kryesorë pse fshati po braktiset e bujqësia po tkurret është financimi i ulët i bujkut. Mbështetje që jepet jo vetëm me subvencione por edhe me kredi. Sektori që punëson më shumë se 450 mijë qytetarë kryesisht në zonat rurale apo biznese të vogla famil-

jare dhe që jep kontribut në Prodhimin Kombëtar me afro 18%, merr si financim vetëm 1.8% të buxhetit të shtetit dhe më pak se 1.3% të totalit të kredisë që japin bankat.

Nga 8.2 miliardë euro shpenzime për vitin 2025, për bujqësinë u ndanë vetëm 145 milionë euro. Ndërsa sektori bankar vijon të tregohet strikt me këtë sektor, pasi stoku i kredisë së dhënë për bujqësinë në fund të vitit 2024 ishte vetëm 63 milionë euro ose 1.3% e totalit të huasë së dhënë për bizneset.

Kredia e re e dhënë në 5 muajt e parë të këtij viti për bujqësinë ishte 6.6 milionë euro, ose 43% më pak se e njëjta periudhë vjet kur u miratuan 15 milionë euro kontrata kredie për këtë sektor. Për të nxitur bankat të japin më shumë kredi për këtë sektor, qeveria ka miratuar garancinë sovranë prej 30 milionë euro, që parashikon kredi të buta, por ende nuk ka hyrë në fuqi.

Kreditimi i sektorit bujqësor në nivele të ulëta, Guvernatori Sejko: Duhet rregulluar një orë e më parë! Programi i BSH ofron bazë të sigurt fondesh! Apeli për përfaqësuesit e sektorit bankar

Guvernatori i Bankës së Shqipërisë, Gent Sejko, në tryezën e diskutimit për nxitjen e kreditimit në sektorin bujqësor, ka deklaruar se niveli i kreditimit për këtë sektor është i ulët dhe se duhet korrigjuar

“Ky sektor siguron rreth 20% të PBB-së së vendit dhe ofron punësim për rreth 1/3 e popullsisë, ndërkohë që përfiton më pak se 2% të kredisë totale,” deklaroi Sejko, ndërsa theksoi se nivelet aktuale të kreditimit për bujqësinë mbeten të ulëta.

“Kjo është një mangësi, e cila duhet korrigjuar një orë e më parë, nëse synojmë të nxisim zhvillimin e qëndrueshëm të këtij sektori jetik për ekonominë shqiptare”, tha ai.

Ai theksoi se Banka e Shqipërisë ka vendosur në qendër të Programit të saj të Financimit të biznesit mikro, të vogël dhe të mesëm, pikërisht rritjen e kredisë për bujqësinë, duke ofruar një platformë të sigurt fondesh me kosto të ulët.

“Banka e Shqipërisë vendosi në fokus të Programit të saj të Financimit të Biznesit Mikro, të Vogël e të Mesëm, rritjen e kredisë për sektorin bujqësor. Ky program, pjesë e së cilit janë bërë të gjithë aktorët e sektorit bankar, ju ofron ju një bazë të sigurt e të qëndrueshme fondesh, me kosto të ulët, për kreditimin e projekteve të zhvillimit të sektorit bujqësor, duke përfshirë edhe agroturizmin dhe industrinë agroushqimore”, tha ai.

Sejko u ka bërë thirrje përfaqësuesve të sistemit bankar që të rishikojnë qëndrimin ndaj bujqësisë, jo vetëm si një mundësi ekonomike, por edhe si një detyrim shoqëror.

“Si aktorë të rëndësishëm në jetën shoqërore të vendit, mbështetja e sektorit bujqësor duhet të shihet edhe si detyrim moral ndaj Shqipërisë, vendi në të cilin zhvillonim me siguri dhe rentabilitet biznesin tuaj. Përkrahja e industrisë së zinxhirit ushqimor mbetet një faktor me rëndësi të vërtetë jetike për një vend dhe popullsinë e tij”, u shpreh Sejko.

Duke iu drejtuar përfaqë-

suesve të sistemit bankar, Guvernatori tha më tej se Banka e Shqipërisë nuk do të marrë masa që mund të cenonjë qëndrueshmërinë e bilanceve të tyre financiare apo që bien ndesh me interesat e stabilitetit financiar të vendit në afatin e gjatë.

Guvernatori Sejko: Në radhë të parë, dëshiroj t’ju falënderoj për pjesëmarrjen në këtë tryezë diskutimi, të organizuar në bashkëpunim me Ministrinë e Financave. Kjo tryezë ka për qëllim të identifikojë rrugët dhe instrumentet e duhura për hapjen e një kapitulli të ri në kreditimin e sektorit bujqësor të vendit.

Sikundër e kemi theksuar edhe në shumë tryeza e platforma të mëparshme komunikimi, kreditimi i sektorit bujqësor ka qenë dhe mbetet një dobësi strukturore e ekonomisë dhe e sektorit tonë bankar.

Kjo dobësi ilustron qartë nëse krahasojmë peshën e madhe që ka sektori bujqësor në ekonominë shqiptare me nivelin e kreditimit që ai përfiton nga sektori bankar. Ky sektor siguron rreth 20% të PBB-së së vendit dhe ofron punësim për rreth 1/3 e popullsisë, ndërkohë që përfiton më pak se 2% të kredisë totale. Për më tepër, trendet e viteve të fundit nuk janë aspak pozitive.

Arsyet e shkallës së ulët të kreditimit të sektorit bujqësor – duke filluar nga problemet e pronësisë dhe duke vijuar me nivelin e lartë të informalitetit, rrezikun relativisht të lartë të biznesit, si dhe produktivitetin e ulët si pasojë e mungesës së ekonomive të shkallës, – i kemi diskutuar në vazhdimësi. Një pjesë e këtyre problemeve mbeten ende relevante, ndërkohë që një pjesë tjetër e tyre janë drejt zgjidhjes.

Megjithatë, edhe në këtë kontekst sfidues, nivelet aktuale të kreditimit për bujqësinë mbeten të ulëta. Kjo është një

mangësi, e cila duhet korrigjuar një orë e më parë, nëse synojmë të nxisim zhvillimin e qëndrueshëm të këtij sektori jetik për ekonominë shqiptare.

Të ndërgjegjshëm për këtë, Banka e Shqipërisë vendosi në fokus të Programit të saj të Financimit të Biznesit Mikro, të Vogël e të Mesëm, rritjen e kredisë për sektorin bujqësor. Ky program, pjesë e së cilit janë bërë të gjithë aktorët e sektorit bankar, ju ofron ju një bazë të sigurt e të qëndrueshme fondesh, me kosto të ulët, për kreditimin e projekteve të zhvillimit të sektorit bujqësor, duke përfshirë edhe agroturizmin dhe industrinë agroushqimore.

Së fundmi, Qeveria Shqiptare ka ndërmarrë hapa konkretë në këtë drejtim, duke vënë në dispozicion një skemë garancie sovranë për kreditë e dhëna ndaj sektorit bujqësor. Kjo garanci ul ndjeshëm rrezikun e kreditimit të këtij sektori, duke reduktuar ndjeshëm dhe një nga problemet fundamentale që kemi diskutuar, kolateralin.

Në gjykimin tonë, këto dy projekte zhvillimi ofrojnë një platformë solide për të hedhur një hap të ri cilësor përpara në kreditimin e bujqësisë. Megjithatë, suksesi i kësaj platforme varet në një masë të madhe nga përfshirja dhe angazhimi juaj për shfrytëzimin e instrumenteve të saj.

Në këtë kontekst, më lejoni të tërheq vëmendjen tuaj në tre momente të rëndësishme.

Së pari, në aspektin e ngushtë të interesit të bizneseve që ju drejtoni, dëshiroj të theksoj se shkalla e ulët e kreditimit të sektorit bujqësor nuk duhet të shihet vetëm si dëshmi e problemeve që ekzistojnë në këtë proces, por dhe si tregues potencial i kthimit të lartë që mund të siguroni nga investimi në të. Për këtë arsye, ju ftoj t’i jepni bujqësisë vëmendjen dhe ekspertizën që meriton.

Së dyti, në aspektin e zhvillimit të përgjithshëm ekonomik, rritja e sektorit bujqësor në sinkron dhe paralel me sektorët e tjerë të ekonomisë, duhet parë si një element esencial për zhvillimin e qëndrueshëm dhe afatgjatë të vendit. Nga ky këndvështrim, si aktorë primarë në jetën ekonomike dhe financiare të vendit, ju duhet të konsideroni kreditimin

(Vijon në faqen 7)

REZULTATET E VLERËSIMIT TË ZINXHIRIT TË VLERËS PËR (BAM)

PËRPUTHSHMËRIA ME STANDARDET DHE CILËSIA - ÇELËSI I SUKSESIT TË SHQIPËRISË NË TREGUN EVROPIAN TË VAJRAVE ESENCIALE

Qeveria Zvicerane mbështet sektorin bujqësor nëpërmjet ndërhyrjeve të Programit Global Për Cilësi dhe Standarde që zbatohet nga UNIDO, duke synuar të rrisë në mënyrë të qëndrueshme akses në tregje kombëtare dhe ndërkombëtare për SME-të në zinxhirët e vlerave BAM dhe F&V, duke forcuar cilësinë dhe kapacitetin e përputhshmërisë me standardet

Ky artikull është pjesë e një raporti që detajon rezultatet e vlerësimit të zinxhirit të vlerës për bimët mjekësore dhe aromatike (BAM). Ky vlerësim u krye në kuadër të projektit “Analiza e zinxhirit të vlerës së bimëve, frutave dhe perimeve aromatike dhe mjekësore në Shqipëri”, e mandatuar nga UNIDO si pjesë e Programit Global të Cilësisë dhe Standardeve (GQSP) dhe financuar nga Qeveria Zvicerane. Një raport përkatës është përgatitur për sektorin e pemëve dhe perimeve (F&V).

GQSP në Shqipëri synon të rrisë në mënyrë të qëndrueshme aksesin në treg për SME-të në zinxhirët e vlerave BAM dhe F&V duke forcuar cilësinë dhe kapacitetin e përputhshmërisë me standardet. Programi fokusohet në infrastrukturën e cilësisë dhe pajtueshmërisë, si dhe në kërkesat ekonomike, sociale dhe të qëndrueshmërisë.

KËRKESAT PËR EKSPORT NË VENDET E BE-SË¹

Kërkesat për eksportin e vajrave esenciale në Bashkimin Evropian

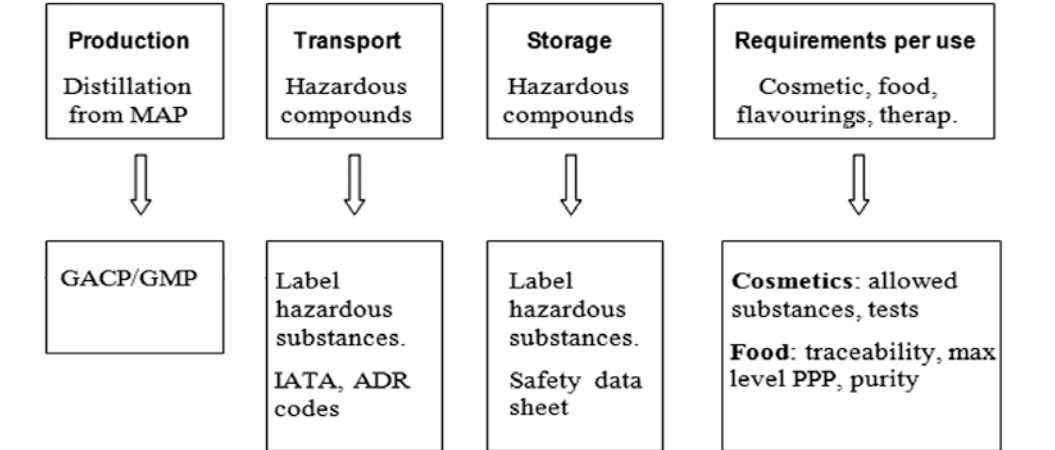
Kërkesat ligjore në funksion të fazës së zinxhirit të furnizimit

Kërkesat ligjore për të importuar vajra esenciale në lidhje me fazën e zinxhirit të furnizimit janë si më poshtë:

Tabela 1. Kërkesat ligjore dhe fazat e zinxhirit të furnizimit		
Faza e zinxhirit të furnizimit	Rregullat e aplikueshme	Kontrolli i konformitetit
Prodhimi dhe grumbullimi i BAM-ve	GACP	Kontrollet dhe analizat kimike dhe fizike.
Nxjerrja e vajit esencial	GMP	
Paketimi/transporti i vajit esencial	Rregulloret REACH dhe CLP	Ambalazhimi, etiketat, dosja teknike.
Ruajtja/trajtimi i vajit esencial	Rregulloret REACH dhe CLP	
Përdorime specifike	Rregulloret në lidhje me përdorimin përfundimtar (kozmetikë, ushqim, mjekësi).	Specifike për çdo përdorim (shih më poshtë).

Lidhja ndërmjet fazave të zinxhirit të furnizimit dhe kërkesave ligjore është paraqitur në Figurën 1 më poshtë.

Figura 1: Kërkesat për eksport në BE në lidhje me fazën e zinxhirit të furnizimit

GACP dhe GMP e aplikueshme për mbledhjen e BAM-ve (BAM-të e egra) dhe kultivimin (BAM e kultivuar) dhe nxjerrjen e vajit esencial janë të standardizuara ndërkombëtarisht dhe jo specifike për tregjet e destinacionit (EMA, 2022; WHO, 2007).

Si rezultat i aplikimit të GAPC dhe GMP, sigurohet cilësia dhe siguria e vajrave esenciale të nxjerrë. Vaji esencial i prodhuar duhet të jetë në përputhje me karakteristikat tipike të atij produkti, të cilat për vajrat esenciale më të zakonshëm janë të zyrtarizuar në standardet ISO. Në disa raste, ka më shumë se një standard ISO, që lidhet me karakteristikat e ndryshme të vajit esencial të nxjerrë nga kultivarë të ndryshëm ose hibride të së njëjtës specie. Ky është rasti, për shembull, me vajrat esenciale të nxjerra nga bimët e gjinisë Lavandula , të cilat madje kanë emra të ndryshëm tregtarë (“vaj lavande” dhe “vaj lavandine”) në varësi të specieve nga e cila nxirret vaji esencial².

Një standard ISO për vajin esencial Helichrysum nuk është zhvilluar ende.

Tabela e mëposhtme tregon standardet ISO të referuara për produktet objekt të këtij dokumenti.

Tabela 2. Standardet ISO të vajrave esenciale me prioritet			
Vaj esencial i sherebelës	<i>S. officinalis</i> : ISO 9909: 1997 <i>S. Lavandulifolia</i> ISO 3526:2005	Helichrysum ess. Vaj	<i>I pazhvilluar</i>
Vaji esencial i rigonit	ISO 13171:2016	Vaj esencial livando <i>Lavendula angustifolia</i>	ISO 3515:2002
Vaj esencial trumze	ISO 19817:2017	Vaj esencial lavandine <i>Ankthi hibrid. x lat.</i> Grosso ISO 8902:2009	<i>Abrialis</i>

Përputhshmëria e vajit esencial me standardin përkatës ISO ose me karakteristikat e referencës që tregtohen zakonisht në tregjet ndërkombëtare (kur një standard specifik ISO nuk është zhvilluar ende) verifikohen nëpërmjet analizave fizike dhe kimike. Një sërë analizash të tilla zakonisht kërko-het nga blerësit.

Në veçanti, blerësit e BE-së kërkojnë pajtueshmëri në drejtim të:

1. *Substancave kimike të pranishme në vaj esencial*. Vajrat esenciale klasifikohen si NCS - një kategori e përbërjeve kimike (shih më poshtë). Si pasojë, vaji esencial i analizuar duhet të përmbajë vetëm substancat kimike karakteristike të asaj NCS. Për më tepër, prania e kimikateve nuk lejohet nga REACH. Rregullorja duhet të përjashtohet.

2. *Karakteristikat fizike*. Analiza e karakteristikave fizike fokusohet në:

- Ngjyrë;
- Shije,
- Dendësia;
- Rrotullimi optik;
- Indeksi i thyerjes;
- Tretshmëria në ujë dhe vaj (sa lehtë tretet vaji esencial).

Përveç kërkesave ligjore, shumë blerës kanë kërkesa shtesë.

Segmentimi i tregut

Tregu evropian i vajrave esenciale është i ndarë në tre segmente, duke ofruar kanale të ndryshme importi. Në këtë dokument, ne do të shqyrtojmë vetëm kërkesat për eksportin e vajrave esenciale të destinuar për përdorim ushqimor ose kozmetik; nuk do të merren parasysh kërkesat e vajrave esenciale të përdorura për detergjentë dhe produkte farmaceutike.

Vaji esencial i rigonit, sherebelës dhe trumzës përdoren më së shumti në industrinë ushqimore; Vajrat esenciale të livandës dhe helichrysum në industrinë e kozmetikës dhe detergjentit.

Nga pikëpamja ligjore, vajrat esenciale për aromatizues (dmth. një kategori produktesh ushqimore) nuk i nënshtrohen të njëjtave kërkesa për dokumentacion si vajrat esenciale për aplikime të tjera si aromat (një kategori produktesh kozmetike). Rregullorja REACH kërkon që furnizuesit e vajrave esenciale për këto aplikime alternative të ofrojnë shumë më tepër dokumentacion. Vajrat esenciale për aromatizues janë të përjashtuar nga REACH.

Megjithatë, në praktikë, blerësit evropianë të vajrave esenciale për aromatizues shpesh kanë të njëjtat kërkesa dokumentacioni si blerësit e vajrave esenciale për përdorime të tjera. Meqenëse ata nuk e dinë se si klientët e tyre do ta përdorin vajin esencial, ata duhet të kenë të gjithë dokumentacionin e kërkuar për aplikime të ndryshme të mundshme, duke përfshirë aromatizuesit dhe aromat.

Pavarësisht nga përdorimi i synuar, vaji esencial që do të tregtohet në BE duhet të jetë në përputhje me Reg. (EC) 1272/2008 (rregullorja “CLP4”, mbi etiketimin e kimikateve të rrezikshme), e përshkruar më poshtë.

Është e mundur që blerësi të kërkojë që vaji esencial i eksportuar të jetë në përputhje me kërkesat që lidhen me kategori të ndryshme (p.sh. kozmetikë dhe ushqime), në mënyrë që të rishitet vaji esencial tek një gamë më e gjerë klientësh.

Pajtueshmëria me rregulloret e BE-së

Furnizuesit e përbërësve natyralë nga vendet jo anëtare të BE-së duhet të miratojnë praktikat e pranuarra të nxjerrjes (në rastin e nxjerrjes me avull), të përdorin etiketimin në përputhje me Rregulloren CLP. Gjithashtu, informacioni për substancat potencialisht të rrezikshme duhet të përfshihet në Fletët e të Dhënave të Sigurisë (SDS), siç specifikohet në rregulloren REACH. Mosrespektimi i rregulloreve CLP dhe REACH do të rezultojë në pamundësi për t'u shitur në marketet e BE-së.

AKTUALITET

Rama: Mbështetje për pika të reja të mbarështimit të të imtave në natyrë

Kryeministri Edi Rama deklaroi se duhet të krijojmë pika të reja të mbarështimit të të imtave në natyrë.

“Stani i Çajupit është një shembull spektakolar jo thjesht për blegtorinë, por edhe për turizmin, dhe koncepti i integruar i këtij stani, i kombinuar me blegtorinë dhe turizmin, është një koncept fitues”, tha Rama, në fjalën përmbyllëse pas diskutimeve të Ditës së Parë të Dialogut për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural mes fermerëve dhe sipërmarrësve në bujqësi për një urë të re komunikimi në funksion të rrugës së anëtarësimit të Shqipërisë 2030 në BE.

Kryeministri Rama bëri të ditur se “kemi diskutuar për të dalë me një program të posaçëm për të mbështetur krijimin e staneve dhe fermave në

naturë, në fushë. Siç pashë, ka gatishmëri”.

“Në Korçë kemi dy sipërmarrje të dalluara në përpunimin e mishit. Kanë të gjithë të drejtën, të shqetësuar nga njëra anë për sa i përket konkurrencës që bëhet si rezultat i pamundësisë për të ndarë importin e mishit për shitje nga importi i mishit për nënproduktet e tij, dhe duhet ta adresojmë këtë çështje”, nënvizoi Rama.

Por, vijoi Kryeministri, “nga ana tjetër kemi shumë të drejtë dhe duhet t’u kërkojmë, dhe ata e pritën më shumë entuziazëm, që të përfshihen në krijimin e një zinxhiri të blegtorisë për të pasur shumë më tepër prodhim mishi vendas në treg dhe për të eksportuar”.

Kreu i qeverisë vuri në dukje se duhet të krijojmë masë kri-

tike dhe mund ta bëjmë duke bërë njëkohësisht një blegtori të lidhur me natyrën.

“Është bërë e modës fjala “bio”, por të jetë tërësisht në natyrë, po kështu edhe ferma fushore janë të mundura, por kërkojnë mbështetje nga ana jonë. Nuk kemi arsye të stepe mi nga kjo situatë, nga inercia e rënies së numrit të krerëve, por përkundrazi, duhet të përgjigjemi me një politikë agresive në këtë drejtim, sepse është një politikë fituese”, theksoi Rama.

Më tej, Rama u shpreh se “çështja e ushqimit në tërësi dhe prodhimit të ushqimit duhet ta kthejmë në një çështje me prioritet edhe më të madh se e kemi pasur për këtë arsye i kemi dhënë një mbështetje edhe më të madhe Universitetit Bujqësor”.

Inovacioni, pjesë e zhvillimit bujqësor për uljen e kostove

Kryeministri Edi Rama deklaroi se inovacioni duhet të bëhet pjesë e pandashme e zhvillimit të sektorit bujqësor, përmes përdorimit të teknologjive të reja dhe energjive alternative.

Në fjalën përmbyllëse pas diskutimeve të Ditës së Parë të Dialogut për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural, një platformë komunikimi mes fermerëve dhe sipërmarrësve, Rama theksoi se ulja e kostove për prodhuesit duhet të vijë edhe përmes qasjeve inovative dhe investimeve të qëndrueshme në energji.

“U tha aty shumë qartë, që

ndërkohë që shikojmë këto aspekte, duhet të mendojmë dhe për uljen e kostove dhe duhet të jemi inovativë në shumë drejtime. Duhet të shfrytëzojmë edhe mbetjet e punës në bujqësi për të përfutur përmes riciklimit. Kemi shembull të shkëlqyer në Cërrik, ku falë qartësisë së kryetarit të Bashkisë së Cërrikut, që e kemi model në këtë punë dhe që ka sjellë një propozim tjetër për ta futur edhe IA-në në këtë proces, duhet të angazhohemi bashkërisht, qeveria, njësitë vendore dhe sipërmarrja për të ndërtuar sistemet e biogazit, që kanë një investim

të konsiderueshëm fillimisht, por që kanë fitim. Në këtë investim duhet të ndërhyjmë ne, qeveria, njësitë vendore etj. Sipërmarrja këtë vetë e ka të pamundur, pasi ka barrë nga më të mëdhatë, e s’mund t’i kërkojë të investojë në një sistem që ka përfitime të mëdha, por që investimin fillestar e ka të madh”, tha Rama.

Ai vuri në dukje se për të shfrytëzuar potencialin e plotë të bujqësisë, është e nevojshme që institucionet publike, njësitë vendore dhe sektori privat të bashkëpunojnë ngushtë në drejtim të modeleve të reja zhvillimi.

Malaj: Garancia Sovrane, model i ri i zhvillimit rural dhe ekonomik

Ministri i Financave, Petrit Malaj u shpreh se një nga prioritetet e Qeverisë shqiptare është rritja financiare në sektorin bujqësor, përmes një qasjeje dhe instrumenteve të reja bankare.

Gjatë punimeve të tryezës së diskutimeve me drejtuesit e

miliardë lekësh apo 30 milionë euro. Kjo garanci synon që të adresojë problematika, siç është mungesa e kolateralit, por që kërkon edhe të nxisë kreditimin e këtij sektori me një kosto sa më të ulët”, pohoi Malaj.

“Elementët kryesorë të

bankave tregtare, aktivitetet që u mbajt në ambientet e Bankës së Shqipërisë, ministri i Financave tha se bashkërendimi mes qeverisë, bankave dhe sektorit bujqësor do të forcohet për të bashkërenduar politikën për zhvillimin e ekonomisë bujqësore, si edhe për të ecur drejt vizionit “Shqipëria 2030” që kjo qeveri ka.

“Modeli që po synojmë të ndërtojmë ka në themel angazhimin e përbashkët të të gjithë aktorëve, siç janë qeveria, pushteti lokal, fermerët, madje edhe sektori bankar. Vetëm në këtë mënyrë ne do mund të ndërtojmë një sipërmarrje rurale të suksesshme dhe të fuqishme”, tha Malaj.

Sipas Malajt, potenciali në këtë sektor ekziston, sikundër edhe vullneti, por ajo që do të duhet të nxitet është rritja e aksesit në financë.

“Vitet e fundit, Qeveria shqiptare përmes Garancive Sovrane, katër të tilla, ka mbështetur sektorë të ndryshëm të ekonomisë. Në vijim të kësaj përvojë pozitive që kemi pasur së bashku, ne po hedhim hapin e radhës për miratimin e një skeme të re Garancie Sovrane që për herë të parë do të mbështesë sektorin e bujqësisë me një fond prej 3

kësaj garancie janë sigurimi deri në 70% i vlerës së kredisë për fermerët dhe për SME-të në sektorin bujqësor. Do të ketë një normë të kufizuar në 2%, si edhe përdorimi i fondëve do të jetë ekskluzivisht për agropërpunimin, për përdorimin e mekanikës bujqësore, agroturizmin, peshkimin, serrat moderne etj.”, tha ai.

Ministri i Financave u shpreh se “kjo garanci nuk është vetëm një instrument financiar, por edhe një mundësi reale për të ndërtuar një model të ri të zhvillimit rural dhe ekonomik”.

“Bashkëpunimi me sektorin bankar është një nga çelësat e suksesit në këtë sektor. Niveli i kreditimit të bujqësisë nuk është në nivelet optimale, por të gjitha palët duhet të bëjnë përpjekjet maksimale për ta ndryshuar këtë situatë përmes politikave të bashkërenduara, një edukimi më të lartë financiar, apo duke ofruar produkte të dedikuara nga ana e bankave për këtë sektor”, pohoi Malaj.

“Në fakt, me vënien në dispozicion të kësaj garancie sovranë, ku shteti merr përsipër një risk të konsiderueshëm, përmes mbulimit deri në 70% të vlerës së kredisë, pritshmëria jonë është që bankat

të rrisin ndjeshëm nivelin e angazhimit dhe gatishmërinë për kreditimin e bujqësisë”, tha ministri Malaj.

“Ndaj kam bindjen se tashmë, me shtetin si garantues, nuk ka më vend për hezitim, pasi instrumentet janë në dispozicion”, vijoi ai.

Ministri Malaj u shpreh se zbatimi me efikasitet i Gran-cisë Sovrane kërkon pjesëmarrje aktive edhe nga vetë fermerët dhe ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në të gjithë vendin.

Gjithashtu, Malaj tha se “të gjithë do të duhet të përfitojnë nga kjo mbështetje e drejtëpërdrejtë, për të investuar, për të zgjeruar aktivitetin bujqësor duke përfutur nga avantazhi që ofrojnë kreditë e buta me kushte të favorshme”.

“Është një mundësi që nuk duhet humbur, për të rritur prodhimin, për të modernizuar pajisjet, për të hyrë në agroturizëm, në përpunim, apo në sektorë të tjerë me potencial të madh”, cilësoi ai.

“Vetëm përmes një pjesëmarrjeje të gjerë dhe të organizuar të biznesit të vogël dhe të mesëm, të mbështetur nga një sistem bankar më aktiv dhe më proaktiv, do të mund të sigurojmë një shtrirje reale dhe efektive të kësaj nisme, duke garantuar që fondet të shkojnë aty ku ka më shumë nevojë dhe ku ndikimi është më i madh”, tha Malaj, ndërsa shtoi se Qeveria shqiptare, veçanërisht Ministria e Financave është e angazhuar të krijojë mjedisin e duhur financiar, ligjor dhe rregullator me qëllim nxitjen e investimeve në sektorët prioritarë të zhvillimit ekonomik.

“Garancia Sovrane për Bujqësinë është vetëm një nga hapat dhe suksesi i saj varet nga angazhimi i secilit prej nesh. Unë shpreh bindjen e plotë se duke punuar së bashku do të mund të ndërtojmë një model të ri zhvillimi i cili do të na shërbejë për ta bërë bujqësinë tonë më konkurruese, në kuadër edhe të procesit të integritetit evropian”, përfundoi Malaj.

Tatimet, fushatë informuese për formalizimin e tregut bujqësor dhe blegtoral

Administrata Tatimore ka nisur një fushatë informuese dhe ndërgjegjësuëse të drejtuar ndaj tatimpaguesve që merren me tregtimin e produkteve bujqësore dhe blegtorale.

Kjo nismë synon të kontribuojë në formalizimin e tregut, të rrisë sigurinë ushqimore dhe të mbrojë konsumatorin.

Sipas njoftimit zyrtar nga Drejtoria e Përgjithshme e

Tatimeve, për një periudhë dyjavore do të zhvillohet faza sensibilizuese, gjatë së cilës tatimpaguesit do të informohen mbi detyrimin ligjor për të shoqëruar çdo produkt me faturë tatimore të fiskalizuar.

Pas kësaj faze, një taskforcë e posaçme, e përbërë nga inspektorë të Hetimit Tatimor dhe të monitorimit në terren, do të fillojë kontrollet për të verifikuar respektimin e këtyre detyrimeve.

DPT paralajmëron se çdo rast i konstatimit të mungesës së faturës do të shoqërohet me masa ndëshkuese në përputhje me legjislacionin në fuqi.

“Fushata synon të forcojë zbatimin e ligjit dhe të vendosë barazi fiskale ndërmjet tatimpaguesve, duke rritur gjithashtu transparencën dhe besimin në zinxhirin e furnizimit ushqimor”, bën të ditur DPT.

ITC PROJECT - ALBANIA

Rezultate dhe konkluzione mbi “Parametrat analitikë të vlerësimit të cilësisë dhe pastërtisë së vajit të ullirit për eksport”

Prof. Assoc. Dr. Anila Kopali
Fakulteti i Bioteknologjisë dhe Ushqimit, Universiteti Bujqësor i Tiranës

https://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/codex-texts/dbs/pestres/commodities-detail/en/?c_id=152

Prodhimi i vajit të ullirit në Shqipëri Sezoni 2024-2025

- Sipas COI : 30,000 ton
- Konsumi brenda vendit: 18,000 ton/vit
- Sasi për eksport: 12,000 ton
- Eksporte:
 - Gjatë 2024 - u eksportuan 4560 ton vaj ulliri.
 - Janar - Mars 2025: 322 ton - 75% me pak si sasi dhe 81% me pak në vlerë - krahasuar me të njëjten periudhë të vitit të kaluar.

Çmime shitje me shumicë - jokooperative, krahasuar me vende si: Spanja, Greqia, Tunizia, Italia.

Eksporti i Vajit të Ullirit-përse është i vështirë?

Një shqetësim i vetëm përfshin pjesën më të madhe të problemeve:

CILESIA E ULET

Faktoret që ndikojnë në uljen e cilësisë

- Fragmentizim i theksuar i tokës/mungesë kooperimi e bashkepunimi
- Shkallë e ulët mekanizimi/kosto e lartë e prodhimit
- Kapacitete të ulëta dhe shpesh jo të pershtatshme depozitim/ruajtje e vajit të prodhuar
- Shërbime të dobëta agronomike dhe fitosanitare të ullinjve
- Mungesë certifikimi DOP/IGP
- Sasi e ulët eksportesh me vaj të ambalazhuar, me brand të caktuar dhe cilësi të lartë.
- Zbatimi jo korrekt i praktikave të mira të punës në përpunim (ulli i ndenjur dhe i demtuar, temp. të larta ekstraktimi, larje jo adekuate, mungesë filtrimi dhe prezencë lageshtie në vaj etj).

Përmirësimi i cilësisë

shoqëruar me

Depozitim i përqendruar -Ambalazhimi -
Brandim - Certifikim

janë

mënyrat më të rëndësishme për rritjen
e eksporteve dhe përfitimeve nga ky
produkt

Analizat që u kryen nga projekti

Parametrat e cilësisë dhe pastërtisë së vajrave

PARAMETRI	METODA E MATJES
Aciditeti (% acid oleik)	COI/T.20/Doc.No.34/Rev.1 2017
Peroksidet (mekO ₂ /kg)	COI/T.20/Doc.No.35/Rev.1 2017
Indexet e përthithjes: K232, K270 dhe ΔK	COI/T.20/Doc.No.19/Rev.5 2019
Polifenole totale (mg/kg)	Folin Ciocalteu/UV Spectrophotometry
Alkyl Estere (Metil estere; etil estere; total) (mg/kg)	COI/T.20/Doc.No.28/Rev.3 2022

Parametra të sigurisë

Mbetje të shumëfishta
(Insekticide, Fungicide, Herbicide) - 350 lloje

UNIEN 15662: 2018

Laboratorët e përdorur

- Chemiservice s.r.l - Monopoli, Bari - i akredituar

- Analiza e mbetjeve pesticide
- Përmbajtja e Alkil Estereve

- Biovet Laboratory - Tiranë - i certifikuar

- Aciditet
- Tregues përthyerje K232, K270 dhe ΔK
- Numër Peroksidesh

- Laboratori i Qendrës Kërkimore të Ushqimit - UBT

- Polifenole totale

Rezultatet e analizave të cilësisë

Kampion Nr.	Aciditet (% ac.oleik)	Peroxide (meqO ₂ /kg)	Alkylestere (mg/kg)			Indexet e përthithjes		
			Methyl estere	Ethyl estere	Total	K232	K270	ΔK
1	0.93	11.24	33	69	102	1.37	0.15	0.00
2	0.28	13.97	2	1	3	1.71	0.13	0.00
3	0.33	9.12	2	4	6	1.57	0.16	0.00
4	0.36	12.5	4	1	5	2.28	0.17	0.00
5	0.25	15.97	3	3	6	2.08	0.15	0.00
6	0.28	12.82	2	1	3	1.82	0.14	0.00
7	0.25	9.86	2	1	3	2.01	0.14	0.00
8	0.45	23.01	10	16	26	2.19	0.23	0.00
9	0.30	11.9	1	2	3	1.7	0.12	0.00
10	0.26	12.02	1	1	2	2.22	0.19	0.00

Rezultatet e analizave të mbetjeve

Nr. Kampion	Prani Mbetje	Lloji i mbetjes	Niveli i detektuar (mg/kg)	MRL mg/kg	Polifenole mg/kg
1	PO	FENVALERATE (isomeri SS, RR, RS, e SR, Esfenvalerate)	0.66	I ndaluar	196
2	PO	LAMBDA CYHALOTHRIN (includes gamma cyhalothrin) (Insecticides)	0.005 (Gjurmë)	I ndaluar për vaj	238
3	PO	CHLORPYRIFOS ETHYL (Insecticides)	0.008 (Gjurmë)	I ndaluar	390
		CYPERMETHRIN included alpha, beta, theta, zeta Cypermethrin (Insecticides)	0.008 (Gjurmë)	0.5	
4	JO	-	-	-	188
5	PO	CHLORPYRIFOS ETHYL (Insecticides)	0.074	I ndaluar	250
		CYPERMETHRIN included alpha, beta, theta, zeta Cypermethrin (Insecticides)	0.053	0.5	
		DIFENOCONAZOLE (Fungicides)	0.005 (Gjurmë)	I ndaluar për vaj	
		LAMBDA CYHALOTHRIN (includes gamma_x0002_cyhalothrin) (Insecticides)	0.005 (Gjurmë)	I ndaluar për vaj	
6	JO	-	-	-	157
7	JO	-	-	-	260
8	JO	-	-	-	325
9	PO	CHLORPYRIFOS ETHYL (Insecticides)	0.036	I ndaluar	190
		CYPERMETHRIN included alpha, beta, theta, zeta Cypermethrin (Insecticides)	0.015	0.5	
10	JO	-	-	-	300

Pesticidet e lejuara në vaj ulliri dhe nivelet e lejuara të tyre

Pesticide	MRL	Viti i aprovimit
Buprofezin	20 mg/Kg	2021
Carbaryl	25 mg/Kg	2004
Cypermethrins (including alpha- and zeta-cypermethrin)	0.5 mg/Kg	2009
Fenthion	1 mg/Kg	
Kresoxim-Methyl	1 mg/Kg	2019
Pyraclostrobin	0.07 mg/Kg	2019
Trifloxystrobin	0.9 mg/Kg	2013

Pesticidet e lejuara në ullinj tavoline dhe nivelet e lejuara të tyre

Pesticide	MRL	Year of Adoption	Symbol
Buprofezin	5 mg/Kg	2010	
Carbaryl	30 mg/Kg	2004	
Cyhalothrin (includes lambda-cyhalothrin)	1 mg/Kg	2009	
Cypermethrins (including alpha- and zeta-cypermethrin)	0.05 mg/Kg	2009	(*)
Deltamethrin	1 mg/Kg	2004	
Difenoconazole	2 mg/Kg	2008	
Ethephon	7 mg/Kg	2016	
Fenthion	1 mg/Kg	1997	
Fluazifop-p-butyl	0.01 mg/Kg	2017	(*)
Flumioxazin	0.02 mg/Kg	2016	(*)
Imidacloprid	2 mg/Kg	2016	
Kresoxim-Methyl	0.2 mg/Kg	2019	
Paraquat	0.1 mg/Kg	2006	
Permethrin	1 mg/Kg		
Pyraclostrobin	0.01 mg/Kg	2019	
Spinetoram	0.07 mg/Kg	2018	
Tebuconazole	0.05 mg/Kg	2012	(*)
Trifloxystrobin	0.3 mg/Kg	2013	

INFORMACIONE

AmCham, LeaderImpact dhe LinkAcross forum mbi rritjen e bizneseve me fokus te qëndrueshmëria dhe integriteti

Forumi “Të udhëheqësh nga qëllimi: Financa të zgjuara, rritje të qëndrueshme dhe vizion global” i organizuar nga Dhoma Amerikane e Tregtisë në bashkëpunim me Leader Impact dhe LinkAcross u kthye

Miles” dhe Scott Miller, strateg financiar kryesor pranë “One Atlanta – Tax Solutions,” qëndroi ideja se çdo biznes është unik dhe kërkon një qasje të personalizuar për të ruajtur veçantitë e veta. Të

kujdesshëm operacional, duke ofruar këshilla të vlefshme për pjesëmarrësit që synojnë rritje të qëndrueshme dhe me integritet.

Më pas, Scott Miller ndau me pjesëmarrësit elementët

në një hapësirë reflektimi mbi vlerat mbi të cilat udhëhiqet një biznes sot.

Takimi u përshëndet nga dy drejtuesit Neritan Mullaj, drejtor ekzekutiv i AmCham Albania dhe Daniel Elliot, drejtor i LeaderImpact të cilët theksuan rëndësinë e forumit për të nxjerrë njohuri praktike se si bizneset mund të zgjerojnë operacionet ndërkombëtare, të zbatojnë praktika të forta financiare dhe të rriten qëndrueshëm duke qëndruar besnik ndaj vlerave të tyre thelbësore.

Në qendër të diskutimeve të Hiro Isogawa, themelues dhe CEO i firmës kontabël “Two

dy lektorët u përqendruan në fjalët e tyre në faktin se pavarësisht sfidave në tregjet ndërkombëtare, nuk duhet bërë kompromis me cilësinë apo me thelbin e identitetit të kompanisë. Ky qëndrim u ilustrua me përvoja konkrete të sipërmarrësve që kanë ndërtuar operacione ndërkombëtare duke ruajtur identitetin e brendshëm të kompanisë.

Hiro Isogawa, themelues dhe CEO i firmës kontabël “Two Miles”, ndau përvoja personale nga ndërtimi i një biznesi ndërkombëtar. Ai theksoi rëndësinë e udhëheqjes me vlera dhe të shkallëzimit të

kryesorë strategjikë që çdo sipërmarrës duhet të zotërojë nga delegimi i përgjegjësisë dhe fuqizimit të punonjësve. Rritja dhe zhvillimi i kompanive nuk mund të ndodhë pa rritjen e vetë njerëzve që i përbëjnë ato.

Miller theksoi se një lider i mirë nuk e mban kontrollin për vete, por krijon hapësira që të tjerët të rriten bashkë me kompaninë. Biznesi nuk shihet thjesht si një strukturë ekonomike, por si një komunitet me ndikim real në jetët e njerëzve, ku suksesi matet jo vetëm me bilanci financiar, por edhe me trashëgiminë etike që lë pas.

Fermeri nga Tërbufi rrit prodhimin për eksport me mbështetje nga Skema Kombëtare

Resmi Yzeiri, fermer nga Tërbufi, prej vitesh është i përkushtuar ndaj bujqësisë duke kultivuar specia për ek-

sport në një sipërfaqe prej 2,7 hektarësh.

Ministrja e Bujqësisë dhe Zhvillimit, Anila Denaj e cila

ndau historinë e tij, tha se me punë të palodhur dhe standarde të larta prodhimi, ai ka arritur të jetë pjesë e rrjetit të fermerëve që kontribuojnë në fuqizimin e markës “Made in Albania” në tregjet ndërkombëtare, ndërsa jep një shembull të suksesshëm të zhvillimit të qëndrueshëm të bujqësisë në zonat rurale.

Në rrugëtimin e tij si bujk i specializuar për tregjet e huaja, Yzeiri është një nga përfituesit e Skemës Kombëtare të Mbështetjes në bujqësi.

Kjo skemë ka qenë një shtysë e rëndësishme për rritjen e rendimentit dhe cilësisë së prodhimit, duke i mundësuar të modernizojë proceset bujqësore dhe të përmbushë kërkesat e tregjeve të jashtme.

“Përmes Skemës Kombëtare të Investimeve, me 50% grant dhe mbështetjes nga Kredia e Butë të kombinuar me Garancinë Sovrane, çdo fermer mund të përfitojë financim me normë interesi vetëm 2% dhe mbulim kolateral deri në 70%”, bëri të ditur ministrja Denaj.

Dëmshpërblim për murtajën, me qindra bagëti janë infektuar dhe po ngordhin/ Ekspertët: Dëmtohen blegtorët

Fermerët e prekur nga murtaja e ruminantëve nuk janë dëmshpërblyer, kjo sepse sëmundja e murtajës nuk është pjesë e kalendarit të infeksioneve të dëmshpërblimit

Blegtoria shqiptare preket për herë të parë nga murtaja që shfaros bagëtinë e imët. Eksperti i Ekonomisë, Klodian Muço, thotë se nëse Ministria

ës, sepse të njëjtën gjë e pamë në Greqi. Duhet menjëherë mbështetje, subvencionim ndaj fermerëve shqiptarë që kjo zgjidh pjesërisht problemin”,

bulmetit.

Eksperti i ekonomisë, Majlind Lazimi thotë: “Kërkesa dhe oferta do të diktojnë çmimet, mungesa e produkteve shqiptare do të duhet të kompensohet me produktet e importit të cilat, gjithashtu për shkak të regjimit taksor, do të vijnë me çmim më të lartë. Kështu që nevoja për të pasur produkte shqiptarë cilësorë dhe sasiore duhet të jetë prioritet i qeverisë.”

Një kilogram djathë, gjalpë dhe dele shqiptarë do të kushtojë më tepër nëse Ministria e Bujqësisë nuk zëvendëson në kohë krrerët e prekur nga murtaja.

“Çmimet, koha ka treguar, që në Shqipëri nuk ka një limit, tendenca është që të kemi një rritje dyshifrore në vit, duke dëmtuar konsumatorët shqiptarë dhe turizmin”, shton Klodian Muço.

Murtaja e ruminantëve deri më tani është e përhapur në katër vatra: Shkodër, Dibër, Bulqizë dhe Korçë. Masat parandaluese nuk po e stopojnë dot përhapjen e murtajës.

e Bujqësisë nuk dëmshpërblen në kohë fermerët, pasojat në ekonominë blegtoriale do të jenë më negative.

“Ne gjithmonë e më tepër po varemi nga importet për sa i përket blegtorisë, pra produkteve të mishit dhe të qumështit. Në të tilla kushte ku ndodhet fermeri shqiptar, që do të thojë që është në përmasat e tragjik-

thotë Muço.

Murtja e ruminantëve është tepër e rrezikshme, pasi ky infeksion shkakton mortalitet të lartë të delet dhe dhitë. Kjo do të thotë që në Shqipëri do të mungojë mishi dhe qumështi i tyre. Nga ana tjetër, sezoni turistik rrit kërkesat për produktet vendase, kjo kërkesë do të ndikojë në rritjen e çmimit të

Temperaturat e larta nuk ndalin fermerët e Kukësit, pas korrijës së grurit ka nisur mbjellja e misrit

Pavarësisht temperaturave të larta të kësaj periudhe, fermerët në Kukës vijojnë pa ndërprerje punën në arat e tyre.

Brahim Hoxha, 74 vjeç, së bashku me bashkëshorten po merren me ujitjen e misrit të sapombjellë pas korrijës së tërshërës.

I kalitur me punë gjithë jetën e tij, ai thotë se nuk e ka problem të nxehtin.

Misri, sipas tij, përfundon në shtator dhe ujitja organizohet me ditë të caktuara për të siguruar rendimentin maksimal.

“Nga 15 tetori deri në 1 nëntor kjo i mbaron punët e veta,” thotë zonja e tij.

Ndërkohë, kanalet ujitëse vijojnë të furnizojnë me ujë parcelat e fshatrave të Kukësit,

ku janë mbjellë kulturat bujqësore sezonale në fund të muajit qershor.

Dokumenti i Kadastrës/ Si do bëhet regjistrimi i tokave me 7501?!

Bashkë me regjistrimin fillestar, Agjencia e Kadastrës synon që deri në 2028-n të përfundojë skanimin dhe digjitalizimin të kartelave të pasurisë dhe hartave kadastrale.

Krahas fondeve buxhetore dhe mbështetjes nga Bashkimi Evropian, për përmbylljen e këtij procesi do të shihet mundësia e dhënies së disa shërbimeve me koncension.

“Do të eksplorohej mundësitë për përfshirjen e sektorit privat përmes mekanizmeve të partneritetit publiko-privat, aty ku kjo është e përshtatshme dhe sjell vlerë të shtuar” thuhet në dokumentin “Udhërrëfyes i digjitalizimit të Agjencisë Shtetërore të

Kadastrës 2025-2028”.

Aktualisht, nga 3058 zona kadastrale, për 2784 prej tyre ka përfunduar procesi i regjistrimit fillestar. Për këto zona, është e mundur kryerja e transaksioneve të ndryshme për pasuritë e regjistruara si dhe regjistrimi i titujve të pronësisë të krijuar rishtazi. Megjithatë, për 274 zona të tjera, ky proces ende nuk ka përfunduar, duke lënë një pjesë të territorit dhe të pasurive pa një regjistrim të plotë dhe të saktë fillestar. Shqipëria, thuhet në dokument duhet të përfundojë regjistrimin fillestar në të paktën 95% të zonave kadastrale deri në Qershor 2026. Vjet, agjencia ka

nisur procedurat e prokurimit për 106 zona kadastrale, puna për të cilat do të realizohet nga një kompani private.

“ASHK synon finalizimin e procesit të Regjistrimit Fillestar të pasurive të paluajtshme në të gjithë territorin e vendit brenda vitit 2028. Po ashtu, sigurimin e mirëmbajtjes së vazhdueshme dhe digjitalizimit të të dhënave të reja kadastrale, duke mundësuar akses të lehtë, të shpejtë dhe të sigurt në informacion për të gjithë përdoruesit e autorizuar”, thuhet më tej në dokument. Në të njëjtën kohë, ka përfunduar edhe përmirësimi i të dhënave kadastrale për rreth 2 mijë zona

TË NDRYSHME

Qeveria përpjekje për ndërtimin e qyteteve të zgjuara përmes inovacionit dhe digjitalizimit

Qeveria shqiptare po ndjek një strategji të qartë drejt forcimit të shërbimeve digjitale dhe zhvillimit të qyteteve të zgjuara, duke synuar krijimin e mjedis-

në Sarandë, një takim me përfaqësues nga Albania Investment Corporation (AIC), VISA dhe organizata INNVEST, ku u diskutuan hapat konkretë për të

ardhmes.

Ministria e Shtetit për Sipërmarrjen dhe Klimën e Biznesit, Delina Ibrahimaj, theksoi rëndësinë e përfshirjes së institucioneve publike, partnerëve ndërkombëtarë dhe aktorëve lokalë në këtë proces transformimi.

Gjatë takimit u trajtuan tema thelbësore si rritja e përdorimit të pagesave digjitale, zhvillimi i zgjidhjeve të zgjuara për lëvizshmërinë urbane (smart mobility), qeverisja e bazuar në të dhëna dhe përfshirja financiare për të gjithë shtresat e shoqërisë.

Këto nisma synojnë jo vetëm modernizimin e shërbimeve publike, por edhe krijimin e një ekosistemi gjithëpërfshirës ku inovacioni dhe teknologjia të jenë në funksion të përmirësimit të jetës së përditshme në qytetet shqiptare.

ave më funksionale, më të qëndrueshme dhe të aksesueshme për qytetarët dhe bizneset. Në këtë kuadër, u zhvillua

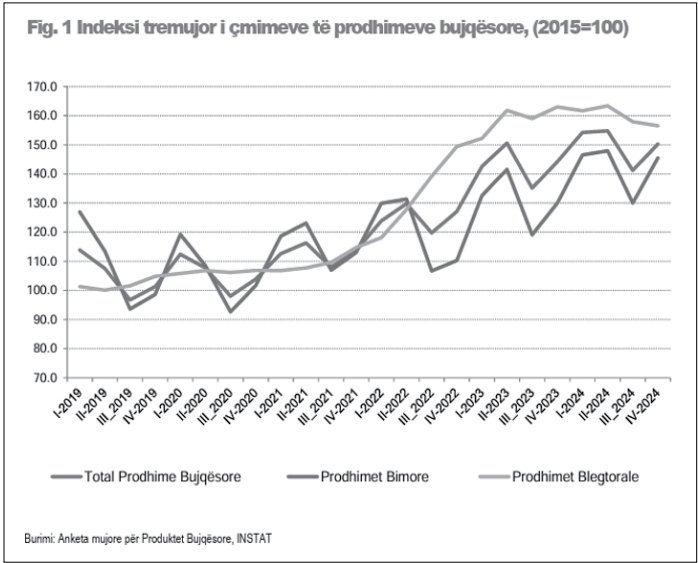
avancuar nismat që mbështesin inovacionin, teknologjinë dhe përfshirjen financiare si baza të rëndësishme për qytetet e së

Rritje prej 4,8% e çmimeve të prodhimeve bujqësore gjatë vitit 2024

Çmimet e prodhimeve bujqësore në vend kanë regjistruar rritje të ndjeshme gjatë vitit 2024 me 4,8% në total krahasuar me vitin paraprak.

Në mënyrë më specifike, indeksi i çmimeve të prodhimeve bimore është rritur me 9,1%, duke reflektuar një rritje të kërkesës dhe çmimeve në sektorin e kultivimit të drithërave, perimeve dhe frutave.

Ndërkohë, prodhimet blegtorale kanë shënuar gjithashtu një rritje, por më modeste, prej 0,4%, duke reflektuar ndryshime më të vogla në kostot dhe çmimet e produkteve të bulmetit, mishit dhe produkteve të tjera të origjinës shtazore.

Realizohet 30% e projektit të rrugës Fier-Frataj, investim kyç për zhvillimin ekonomik dhe turistik

Në kantierin e ndërtimit të rrugës Fier-Frataj me gjatësi 43 km, puna po ecën me ritëm të mirë, duke arritur një realizim fizik prej 30%.

Autoriteti Rrugor Shqiptar bën të ditur se në segmentet Patos-Ballsh dhe Ballsh-Frataj po vijon puna për zgjerimin e rrugës ekzistuese, ndërtimin e mureve mbajtëse dhe pritëse, kanaleve, tombinove dhe shtrësave rrugore.

Në segmentin "Devijimi Povel", ku po ndërtohet një aks totalisht i ri, punimet përfshijnë mbushjen e shtresave, ndërtimin e urës si dhe muret pritëse dhe mbajtëse.

Përfundimi i këtij projekti do të shërbejë si një arterie ekono-

mike e rëndësishme për zonën e Fratarit dhe Mallakastrës.

mallrave bujqësore, duke krijuar mundësi të reja për biz-

Rruga e re do të lehtësojë qarkullimin e mjeteve dhe

neset lokale, agroturizmin dhe zhvillimin e turizmit në rajon.

Investitorët italianë shprehin interes për investime dhe turizëm të qëndrueshëm në Shqipëri

Agjencia Shqiptare e Zhvillimit të Investimeve (AIDA) mirëpriti një delegacion italian

Qëllimi i vizitës ishte njohja me mundësitë që Shqipëria ofron për inves-

toi para përfaqësuesve të delegacionit italian klimën e favorshme për investime, projektet potenciale në zhvillim si dhe mbështetjen institucionale që AIDA ofron për investitorët e huaj.

Gjatë takimit, nga delegacioni italian u theksua interesi në rritje për Shqipërinë si një destinacion tërheqës për turizëm cilësor dhe të qëndrueshëm, por edhe për fusha të tjera me potencial zhvillimi.

Delegacioni italian vlerësoi pozitivisht informacionet e prezantuara dhe shprehu gatishmërinë për të ndarë këto mundësi edhe me kompani të tjera partnere, duke hapur rrugën për zgjerimin e bashkëpunimit ekonomik mes dy vendeve.

nga bota e biznesit, i shoqëruar nga Stefano Salmaso, Konsull i Tregtisë pranë ambasadës Italiane në Tiranë.

time në sektorë të ndryshëm të ekonomisë.

Drejtorja Ekzekutive e AIDA-s, Laura Saro, prezan-

Skema kombëtare e naftës, janë verifikuar mbi 70% e dosjeve për 1.380 fermerët e qarkut Gjirokastrë

Këtë vit, 1.380 aplikantë nga qarku i Gjirokastrës kanë aplikuar për skemën e mbështetjes naftë për punimet e meka-

përfundimit të fazës së parë të aplikimit, ka nisur faza e kontrollit administrativ të dosjeve. "Kontrollohet nga special-

Përgjithësisht, fermerët kanë mungesa të natyrës së dytë; atëherë njoftohen nga specialistët, sjellin dokumentacionin shtesë, plotësohet dosja dhe më pas dërgohet për miratim në AZHBR," tha Bineri.

Kontrolli i dosjeve ka arritur tashmë në 70%, dhe më pas do të nisë faza e kontrollit në terren, theksoi Bineri.

"Pas kësaj faze, do të nisë kontrolli në terren, i cili realizohet nga specialistët e AZHBR-së, dhe më pas dërgohen për miratim dhe rimbursim emrat e aplikantëve fitues", tha ai.

Për vitin 2024, në këtë skemë kanë aplikuar gjithsej 1440 fermerë, ndërsa 1401 prej tyre kanë përfutur mbështetje me naftë për punimet e mekanizuara.

nizuara. Specialisti i Bujqësisë, Balil Bineri, bëri të ditur gjatë një interviste se menjëherë pas

istët tanë plotësimi i dosjeve dhe i kriterëve, të cilat nuk cënojnë procesin e aplikimit.

Kreditimi i sektorit bujqësor në nivele të ulëta, Guvernatori Sejko: Duhet rregulluar një orë e më parë! Programi i BSH ofron bazë të sigurt fondesh! Apeli për përfaqësuesit e sektorit bankar

(Vijon nga faqja 2)

e sektorit bujqësor, si një investim me kthim pozitiv në zhvillimin e qëndrueshëm dhe afatgjatë të vendit.

Së treti, si aktorë të rëndë-

bujqësor duhet të shihet edhe si detyrim moral ndaj Shqipërisë, vendi në të cilin zhvillon me siguri dhe rentabilitet biznesin tuaj. Përkrahja e industrisë së zinxhirit ushqimor mbetet një faktor me rëndësi të vërtetë je-

Të nderuar përfaqësues të sektorit bankar,

Çështjet që ngrita më sipër dëshiroj t'i shihni më tepër si një apel ndaj anës suaj racionale, se sa asaj emocionale. Banka e Shqipërisë nuk do të marrë në asnjë moment, masa që mund të cenojnë qëndrueshmërinë e balanceve tuaja financiare apo që bien ndesh me interesat e stabilitetit financiar të vendit në afatin e gjatë.

Megjithatë, brenda këtyre piketave, mendoj se do të ishte me vend të bënim një diskutim të hapur e transparent, në interes të inicimit të një qasjeje të re ndaj kreditimit të sektorit bujqësor, në përputhje me interesat afatgjata të zhvillimit ekonomik e social të vendit.

sishëm në jetën shoqërore të vendit, mbështetja e sektorit

tike për një vend dhe popullsinë e tij.

UNITED NATIONS
INDUSTRIAL DEVELOPMENT ORGANIZATION

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

State Secretariat for Economic Affairs SECO

MATJET

A ËSHTË VËRTET NJË KILOGRAM?

**SIGUROHUNI QË GJITHMONË TË MERRNI
PESHËN PËR TË CILËN PAGUANI!**

Në Shqipëri, peshoret në supermarkete verifikohen periodikisht nga Drejtoria e Përgjithshme e Metrologjisë për të siguruar saktësinë e tyre. Shenja e verifikimit dëshmon se peshorja është verifikuar dhe përputhet me kërkesat ligjore.

Për t'u siguruar që po merrni masën e duhur, kontrolloni gjithmonë nëse peshorja ka shenjën e vlefshme të verifikimit. Kjo garanton që produkti që blini peshon saktësisht atë sa lexohet në peshore.

Nëse gjeni shenjën e verifikimit jeni në rregull! Kështu merrni saktësisht atë që paguani dhe vlerën e plotë për paratë tuaja.

Etaloni Referencë i Peshës (1kg) ruhet në Byronë Ndërkombëtare të Peshave dhe Masave (BIPM) në Sevres, Francë. Ky cilindër platin-iridium u krijua në 1889 dhe shërbeu si standard për kilogramin derisa përkufizimi u ndryshua në 2019 për t'u bazuar në konstantet themelore të natyrës, veçanërisht konstantën e Planck.

Për më shumë informacion, ju lutemi kontaktoni:
E-mail: e.zhezha@unido.org, e.llaka@unido.org

KREDI E SHPEJTË MIKRO

PËR ÇDO QËLLIM BIZNES APO INDIVID

KREDI MIKRO

deri në **2,500,000** LEKË

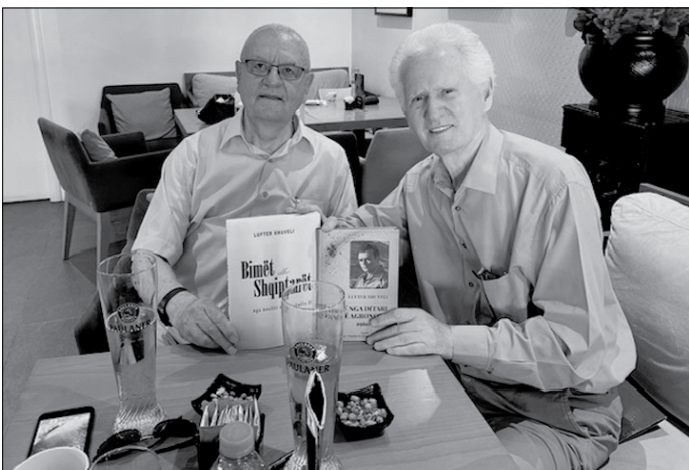

LIBRA TË RINJ

Dy botime me vlerë të Prof. Lufter Xhuvelit

Nga: Fuat Memelli

Ndër takimet e paharruara në Shqipëri, ishte edhe ai me Prof. Lufter Xhuvelin. E kisha takuar e intervistuar kur ishte ministër bujqësie, por atëhere ai ishte me "kostumin zyrtar". Edhe kohën e kishte të kursyer. Këtë rradhë u takuam të dy

sikur mosha e pleqërisë e ka "harruar" atë. Ka një plan ditor të cilin e zbaton. Ulet në kompjuter qysh në mëngjes dhe shkruan, pasi

si pensionistë. Megjithatë duhet thënë se ai është aktiv edhe në këtë moshë të tretë prej 84 vjetësh. Duket

krahas shumë botimeve të publikuara, ka ende shumë "miell në magje" dhe kërkon të "gatuajë" botime të tjera. Duke shijuar birrë në Tiranë, më foli për dy botimet e fundit që janë "Fletë nga ditari i një agronomi", që është një triptik me poezi, përkthime dhe tregime të jetuara. Ky botim përmbledh 38 poezi, 3 përkthime dhe 4 tregime të jetuara, të cilat dëshmojnë dashurinë e hershme të autorit për letërsinë. Poezitë dhe përkthimet janë bërë 60 e ca vjet më parë. Këtë e dëshmojnë edhe faksimilet që i shoqërojnë. Poezitë kanë shpirtin rinor të autorit me moshë 20 vjeçare, kanë ngjyra lirike, ndërsa te njëra ka rebelizim

ndaj realitetit të asaj kohe, e cila po të publikohej, përfundojë pas hekurave. Për këtë libër ka bërë një hyrje shumë të bukur, poeti e shkrimtari Marash Mirashi, me titull "Lufter Xhuveli si nuk e kam njohur". Ndër të tjera Marashi thekson: "Poezia e rinisë së Xhuvelit është krejt spontane, e çlirët dhe organike." Gjithashtu një pasthënie shumë të bukur, ka bërë gazetari e shkrimtari Shefqet Meko, me titull "Një pasthënie jo e lehtë". Ndër të tjera Shefqeti shkruan: "Në vargjet, mendimin dhe shpërthimin e Lufter Xhuvelit, sikur kam gjetur "thërmijëzat" e jetës sime,si e shkruar nga unë." prandaj nuk do zgjatëm. Libri duhet

lexuar për ta shijuar.

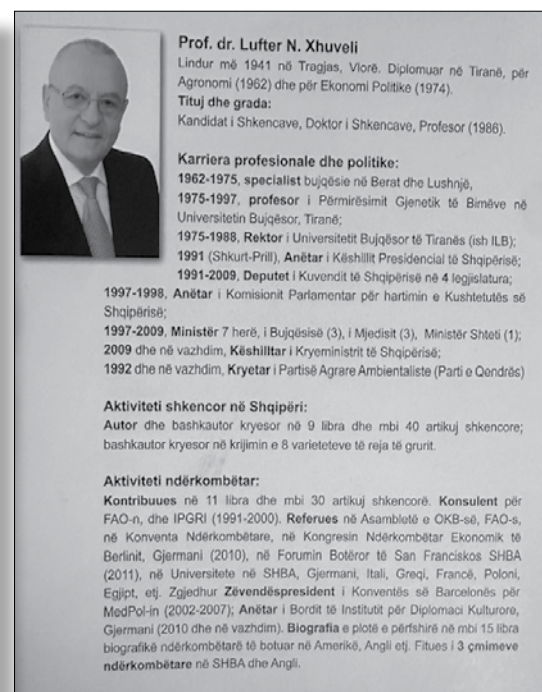
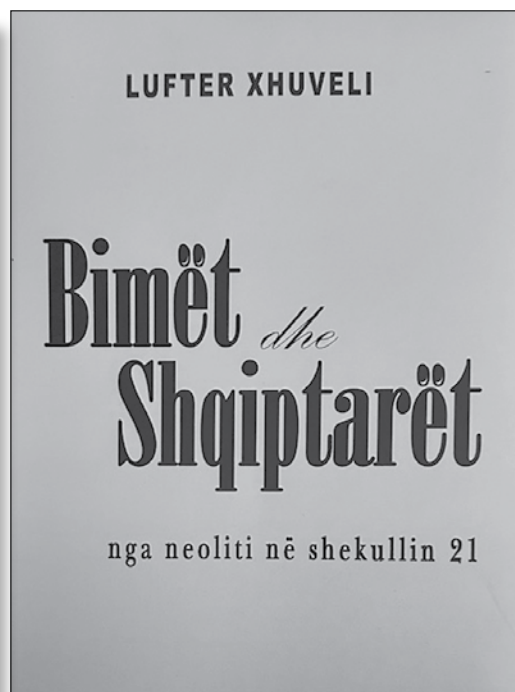
Libri i dytë që më dhuroi titullohet "Bimët dhe shqiptarët nga neoliti në shekullin e 21". Këtë botim ai e quan "libri im i jetës, fryt i një pune mbi 20-vjeçare." Është një libër i rrallë në këtë fushë, rezultat i një pune shkencore të mirëfilltë. Krahas hulumtimeve të tij, autori është bazuar në studime të specialistëve të huaj, njëkohësisht është konsultuar me specialistë shqiptarë të fushave të ndryshme. Në botim paraqiten për herë të parë: fotografi të farërave të karbonizuara të pesë kulturave bujqësore të kohës së neolitit, një ulli 3000 vjeçar, 246 fshatra shqiptare që mbajnë emra bimësh, 6

harta ndërkombëtare që duhen ndryshuar, 3300 lloje farërash shqiptare që ndodhen në 65 banka gjenetike të botës, 10 bimët më të rëndësishme, argumentet tohet zbutja në Shqipëri e disa pemëve si shega, ulliri, dardha, hardhia e ndonjë tjetër, në mënyrë të pavaruar nga qendrat e tjera. Në libër pasqyrohet kultivimi i mbi 130 bimëve nga koha e neolitit deri në ditët tona. Ky botim është një dëshmi tjetër e kulturës dhe autoktonisë së shqiptarëve.

Nuk po zgjatëm për punën dhe kontributin e Prof. Lufter Xhuvelit në disa fusha, pasi i keni në fotot e dy kopertinave të pasme të dy librave të sipërm, që shoqërojnë këtë shkrim.

tuar kur ishte ministër bujqësie, por atëhere ai ishte me "kostumin zyrtar". Edhe kohën e kishte të kursyer. Këtë rradhë u takuam të dy

sikur mosha e pleqërisë e ka "harruar" atë. Ka një plan ditor të cilin e zbaton. Ulet në kompjuter qysh në mëngjes dhe shkruan, pasi

Postriba drejt fundit të karantinës. Mbush afatin 30-ditor, shërbimi veterinar e ka nën monitorim

Zona e Postribës pritet që javën e ardhshme të dalë nga harta e karantinës.

Lajmi bëhet i ditur nga shefi i Shërbimit Veterinar në Shkodër, Mark Preçi, i cili tha se rasti i murtajës tek ruminantët e vegjël u identifikua në fillim të qershorit dhe zona u karantinua për 30 ditë.

Pas datës 4 korrik pritet që përmes një urdhri të Ministrisë të hiqen disa prej masave kufizuese.

"Vatra e parë duhet të dalë jashtë zonës së karantimit mbas 4-5 ditësh. Aktualisht jam i kënaqur që fermerët po i respektojnë kufizimet që janë përcaktuar me urdhër të ministres," thotë z. Preçi.

Drejtorja e Shërbimit Veterinar po vijon fushatën e takimeve me fermerë në çdo zonë me qëllim kufizimin e metejshëm të përhapjes së sëmundjes.

"Sëmundja e ruminantëve të vegjël tashmë është e njohur publikisht që prek të

në," shprehet shefi i Shërbimit Veterinar.

Aktualisht në qarkun

imëtat. Ajo që vërejmë gjatë këtyre takimeve është fakti që ka interesim të shtuar nga fermerët për të mësuar cilat janë masat mbrojtëse kundër kësaj sëmundjeje që është shumë dëmtoese për blegtorin.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shkodër janë tri vatra të infektimit. Vatra e parë e identifikuar në fillim të qershorit pritet të jetë zonë e pastër gjatë javës së ardhshme në një rreze prej 3 km, pasi e plotëson afatin 30-ditor.

Shalqinjtë më lirë se uji i çezmës, fermerët e Lushnjës protestojnë: Prodhimi po mbetet në arë

Renaldo Kaja është një nga fermerët e rinj të Lushnjës që zgjodhi të mos ikë jashtë, por të punojë tokën në vendin e vet. Pas një viti të tërë për-

në arë pa e vjelë.

"Malli na ka mbetur nëpër parcela dhe nuk po na e marrin sepse është bërë monopol", u shpreh fermeri.

Renaldo Kaja është një nga fermerët e rinj të Lushnjës që zgjodhi të mos ikë jashtë, por të punojë tokën në vendin e vet. Pas një viti të tërë për-

në arë pa e vjelë.

"Malli na ka mbetur nëpër parcela dhe nuk po na e marrin sepse është bërë monopol", u shpreh fermeri.

Renaldo Kaja është një nga fermerët e rinj të Lushnjës që zgjodhi të mos ikë jashtë, por të punojë tokën në vendin e vet. Pas një viti të tërë për-

në arë pa e vjelë.

"Malli na ka mbetur nëpër parcela dhe nuk po na e marrin sepse është bërë monopol", u shpreh fermeri.

Renaldo Kaja është një nga fermerët e rinj të Lushnjës që zgjodhi të mos ikë jashtë, por të punojë tokën në vendin e vet. Pas një viti të tërë për-

në arë pa e vjelë.

"Malli na ka mbetur nëpër parcela dhe nuk po na e marrin sepse është bërë monopol", u shpreh fermeri.

Renaldo Kaja është një nga fermerët e rinj të Lushnjës që zgjodhi të mos ikë jashtë, por të punojë tokën në vendin e vet. Pas një viti të tërë për-

në arë pa e vjelë.

"Malli na ka mbetur nëpër parcela dhe nuk po na e marrin sepse është bërë monopol", u shpreh fermeri.

Renaldo Kaja është një nga fermerët e rinj të Lushnjës që zgjodhi të mos ikë jashtë, por të punojë tokën në vendin e vet. Pas një viti të tërë për-

në arë pa e vjelë.

"Malli na ka mbetur nëpër parcela dhe nuk po na e marrin sepse është bërë monopol", u shpreh fermeri.

huesit në fshatrat Imshtë dhe Halilaj tentuan të protestojnë për të sensibilizuar rreth për situatës, por u penguan.

"Pikat e grumbullit kanë mbjellë sipërfaqe me shalqi, filluan të mbledhin shalqirin e fermerëve kur ishin në krizë dhe tani që po marrin prodhimin e tyre po e eksportojnë dhe ne kanë lënë pezull", tha ai.

Këta prodhues kërkojnë ndërhyrjen e strukturave të shtetit për të kontrolluar abuzimet mbi çmimet e shitjes së produkteve të stinës. Sipas fermerëve jo vetëm shalqiri por edhe specat, domatet, kastravecit janë ulur në 10 lekë për kilogramë.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Fermerët kërkojnë të takohen me përfaqësuesit e institucioneve për të biseduar mbi situatën e çmimeve dhe për të kuptuar arsyen e rënies së menjëhershme nën koston e prodhimit.

Përputhshmëria me Standardet dhe Cilësia - Çelësi i Suksesit të Shqipërisë në Tregun Evropian të Vajrave Esenciale

(Vijon nga faqja 3)

Tabela 3. Pajtueshmëria e vajrave esenciale me dispozitat ligjore të BE-së dhe kategorinë e produktit		
Kategoria e kërkesës	Çështjet kyçe	Normat e referencës
E zakonshme për të gjitha përdorimet - vajrat esencialë si lëndë e parë		
Paketimi dhe etiketimi- CLP4	- Etiketat përfshijnë informacionin bazë, piktogramet mbi rreziquet dhe kodet e substancave kimike; - Shfaq kodet UFI dhe EINECS në etiketa;	Reg. (KE) 1272/2008
ARRIJ	- Vetëm subjektet e autorizuara dhe të regjistruara të vendosura në BE mund të tregtojnë me kimikate të rrezikshme; - Për tregti mbi 1 ton, importuesi duhet të jetë i regjistruar në REACH³;	Reg. (KE) 1907/2006
	Të gjitha produktet duhet të shoqërohen me një <i>fletë të dhënash sigurie</i>;	
Vaj esencial për kozmetikë		
Rregullorja kozmetike e BE-së	Prodhuesit e përbërësve kozmetikë duhet të japin informacion mbi vetitë dhe atributet e përbërësve;	Reg. (KE) 1223/09
Vaj esencial për përdorim ushqimor		
Ligji i BE-së për ushqimin	Aplikimi HACCP	Reg. (EC) 852/2004
Gjurmueshmëria	Normat e përgjithshme mbi gjurmueshmërinë	Reg. (BE) 931/2011
Ndotësit dhe mbetjet	- Metalet (ndotësit); - Mbetjet e PPP; - Trupa të huaj (plastikë, metale, trupa të tjerë të huaj); përfshin analizën e pastërtisë së vajit esencial;	Reg. (KE) 1881/2006 Reg. (KE) 396/2005 Reg. (KE) 2073/2005
Rregullore për aditivët e ushqimit, aromatizuesit dhe enzimat		- Reg. (EC) 1333/2008 (aditivë ushqimor); - Reg. (KE) 1334/2008; (aromatizues); Lista e aromatizuesve në Reg. (EC) 872/2012; - Reg. (EC) 1332/2008 (enzimat ushqimore).

Etiketimi - Rregullorja CLP

Rregullorja e Klasifikimit, Etiketimit dhe Paketimit (CLP) (CE 1272/2008) përafron legjislacionin e mëparshëm të BE-së me Sistemin e Harmonizuar Global të Klasifikimit dhe Etiketimit të Kimikateve (GHS). Rregullorja CLP ka për qëllim të sigurojë efikasitetin rregullator dhe të harmonizojë komunikimin e informacionit të rrezikut.

Rregullorja CLP plotëson Rregulloren REACH. Ai rregullon njoftimin e klasifikimeve, krijimin e listës së klasifikimeve të harmonizuara dhe krijimin e një inventari klasifikimi dhe etiketimi.

CLP nuk zbatohet për substancat dhe komponimet për përdoruesit përfundimtarë, të tilla si ilaçet, kozmetika, ushqimi dhe ushqimi i kafshëve, edhe kur ato përdoren si aditivë ushqimorë ose aromatizues ushqimesh.

Sipas rregullores CLP, përbërësit natyralë duhet të etiketohen dhe paketohen në një mënyrë që mbron punëtorët, konsumatorët dhe mjedisin. Etiketa duhet të përfshijë informacionin e mëposhtëm:

- Emri, adresa dhe numri i telefonit të furnizuesit;
- Sasinë e substancës ose përzierjes, përveç rasteve kur specifikohet diku tjetër në paketim;
- identifikuesit e produktit; Në rastin e kimikateve duhet të jepet në etiketë një kod UFI (identifikues unik i formulës), për të siguruar veprime të shpejta dhe të përshtatshme në rast helmimi; mund të shtohen edhe kode të tjera të ndryshme, si EINECS (Inventari Evropian i Substancave Kimike Ekzistuese), një numër regjistri që i jepet çdo substance kimike të disponueshme komercialisht në Evropë ose numri i identifikimit CAS (i përdorur edhe për eksport në SHBA)⁴;
- Piktogramet e rrezikut, fjalët sinjalizuese, deklaratat e rrezikut, deklaratat paraprake dhe informacioni shtesë. Meqenëse vajrat esenciale konsiderohen si një përbërës i rrezikshëm, kërkohen një numër piktogramesh rreziku dhe deklarata paraprake.

Një shembull i etiketës së vajit të livandës që përdoret në shitjen me shumicë të vajrave esenciale është dhënë më poshtë.

Figura 2: Shembull i etiketës së vajit esencial për përpunim të mëtejshëm: eksport në BE		
Label example Identification by a) Trade name b) International name c) CAS no. d) EINECS N° a) Lavandin oil b) Lavendel, <i>Lavendula hybrida</i> grosso, ext. c) 93455-97-1 d) 297-385-2	Lavandinöl Lavendel, <i>Lavendula hybrida</i> gross, Extrakt EINECS 297-385-2 Achtung Verursacht Reizwirkungen. Kann allergische Reaktionen verursachen. Schädlich für Wasserorganismen, mit langfristiger Wirkung Warning Causes skin irritation. May cause an allergic skin reaction. Harmful to aquatic life with long lasting effects. Schutzhandschuhe/Schutzkleidung/Schutzschuhe/Schutzbrille tragen. Bei Kontakt mit Wasser und Seife waschen. Bei Hautreizung oder -schädigung: Ärztlichen Rat einholen/ärztliche Hilfe hinzuziehen. Wear protective gloves/protective clothing/eye protection/face protection. If skin沾沾, Gently wash with plenty of soap and water. If skin irritation or rash occurs: Get medical advice/attention.	Lavandin Oil Lavender, <i>Lavendula hybrida</i> gross, ext. CAS 93455-97-1

Rregullorja REACH

Regjistrimi, vlerësimi, autorizimi dhe kufizimi i kimikateve - Rregullorja REACH (Reg. (EC) 1907/2006) trajton prodhimin dhe përdorimin e substancave kimike⁵ dhe ndikimet e tyre të mundshme si në shëndetin e njeriut ashtu edhe në mjedis.

Parimet bazë të REACH janë që: i) të gjitha substancat kimike duhet të regjistrohen për t’u shitur në tregjet e BE-së ⁶ dhe, ii) vetëm subjektet e autorizuara mund të tregtojnë substanca të regjistruara.

Brenda klasifikimit REACH të kimikateve, vajrat esenciale klasifikohen si “*Substanca Komplekse Natyrore*” - NCS, që do të thotë se ato përbëhen nga disa substanca kimike. Përbërjet e NCS ndryshojnë shumë në kompleksitet, duke filluar nga e thjeshta (me vetëm disa përbërës) në shumë komplekse (më shumë se 100 përbërës). Karakterizimi i tyre kimik ndryshon me atë kompleksitet.

Specifikimi i NCS është se, duke qenë produkte botanike, ka ndryshime natyrore në përbërjen kimike edhe nëse NCS merret nga një gjini dhe specie e vetme. Kjo mund të lidhet me origjinën, me variacionet klimatike ose me pjesën e bimës që përpunohet. Metodologjitë e përpunimit do të ndikojnë gjithashtu në variacionet në përbërjen kimike.

Të gjithë vajrat esencialë të prodhuar në Shqipëri janë tashmë të regjistruar, ndaj ky nuk është problem për eksport, ndërkohë që detyrimi për të tregtuar me një subjekt të autorizuar mund të krijojë një pengesë tregtare.

Të gjitha pjesët e eksportuara duhet të shoqërohen nga një ***fletë e të dhënave të sigurisë*** (SDS). SDS janë dokumente komplekse, të artikuluar në 16 kapituj⁷ , që mbulojnë të gjitha aspektet e sigurisë. Udhëzimet specifike për përgatitjen e SDS ofrohen nga ECHA-Agjencia Kimike e BE-së (ECHA, 2020).

Identifikimi dhe emërtimi i substancave të përdorura në SDS duhet të ndjekin indikacionet e parashikuara në rregulloren REACH.

Nëse një përbërje ose substancë e re regjistrohet, një dosje regjistrimi duhet të dorëzohet në ECHA, Agjencia Evropiane Kimike. Megjithatë, nëse shuma e tregtuar është më e vogël se 1 ton në vit, regjistrimi nuk kërkohet.

Vaj esencial eksportohet si lëndë e parë për përpunim të mëtejshëm

Vaji esencial mund të eksportohet si produkt i ndërmjetëm për përpunim të mëtejshëm; në këtë rast, produkti duhet të jetë në përputhje me REACH (nëse shitjet tejkalojnë 1 ton në vit) dhe rregulloret CLP, me dispozitat e mëposhtme:

- Për t’i shitur një subjekti të regjistruar dhe të autorizuar për t’u marrë me atë NCS specifike (në rastin e vajit esencial specifik);
- Për të siguruar një Fletë të të Dhënave të Sigurisë – SDS (shih më lart për përmbajtjen e SDS);
- Për të dhënë një tregues të kodeve NCS (UFI dhe EINECS);
- Të sigurojë një etiketë në përputhje me rregullat e CLP për substancat e rrezikshme;
- Për të siguruar që paketimi dhe transporti janë të përshtatshme për NCS.

Si eksportuesi ashtu edhe importuesi janë përgjegjës për pajtueshmërinë e etiketave dhe SDS me kërkesat ligjore.

Vaj esencial i eksportuar për kozmetikë

Këto produkte duhet të ndjekin dispozitat e përfshira në Reg.(EC) 1229/2009 (e ashtuquajtura “Rregullorja kozmetike”). Kjo rregullore përditësohet vazhdimisht, me substanca të reja të lejuara ose të kufizuara në përdorim⁸.

Ekzistojnë shtatë kategori të produkteve kozmetike: i) kujdesi oral; ii) kujdesi i lëkurës; iii) kujdesi ndaj diellit; iv) kujdesi i flokëve; v) dekorim kozmetik; vi) kujdesi për trupin dhe; vii) parfume.

Vajrat esencialë për kozmetikë mund të përdoren në secilën nga këto kategori produktesh. Vajrat esencialë përdoren në kozmetikë kryesisht si kremra trupi ose vajra esencialë për masazhe, të përziera me vajra transportues (shumica e produkteve komerciale për përdoruesit përfundimtarë) ose të pastër; disa vajra esencialë, si livanda, përdoren gjithashtu shumë si freskues ajri.

Një sasi e konsiderueshme e vajrave esencialë përdoret për produktet e aromaterapisë. Në kuadrin ligjor të BE-së, *produktet e Aromaterapisë klasifikohen si kozmetikë*, duke përfshirë freskuesit e ajrit.

Përveç pajtueshmërisë me rregulloret REACH dhe CLP, vajrat esencialë të eksportuar për kozmetikë duhet të jenë në përputhje edhe me Reg. (EC) 1223/09 (“Rregullorja kozmetike”).

Reg. (EC) 1229/2009 ofron një listë të substancave që nuk mund të jenë të pranishme në produktet kozmetike dhe një listë të substancave që mund të jenë të pranishme në sasi të kufizuara⁹.

Nëse një produkt eksportohet si produkt për konsum përfundimtar, duke përfshirë produkte të thjeshta si freskues ajri për aromaterapi, eksportuesi duhet t’i sigurojë blerësit një *dosje të plotë teknike*, duke përfshirë informacionin dhe dokumentet e mëposhtme:

- Fleta e të Dhënave të Sigurisë – SDS (shih më lart dispozitat e rregullores REACH mbi përmbajtjen e SDS);
- Fleta e të Dhënave Teknike – TDS;
- Certifikatat e analizave, duke përfshirë ndër të tjera, informacion mbi pastërtinë e produktit. Shumica e vajrave esencialë kanë një standard ISO për t’u përputhur me:
- Deklarata e alergjenit;
- Informacioni i gjurmueshmërisë;
- Politikat dhe praktikat e përgjegjshme të burimeve, duke përfshirë deklaratën se produkti nuk është testuar te kafshët;
- Regjistrimi i certifikatave të marra dhe standardet e aplikuara.

Vajrat esencialë të eksportuar si produkt për aromaterapinë ose aromë ambienti

Produktet për aromaterapinë, përfshirë ato që do të përdoren për freskimin e ambientit, klasifikohen si kozmetikë, pasi substancat aktive do të thithen nga klienti dhe përfundimisht do të kenë efekte të krahaseshme me ato të vajrave të masazhit, kremrave kozmetike etj.

Produktet duhet të jenë në përputhje dhe etiketimin me CLP4

Vajrat esencialë të eksportuar si produkt ushqimor

Vaji esencial i eksportuar si produkt ushqimor mund të jetë aditiv ushqimor, aromatizues ose enzima.

Ata duhet të respektojnë të gjitha rregullat që lidhen me produktet ushqimore, duke përfshirë sa vijon:

- *Gjurmueshmëria* të paktën duke aplikuar konceptin një hap prapa-një hap përpara. Eksportuesi duhet të bëjë grupe individuale të gjurmueshme me shenja në çdo kontejner. Duhet të jetë gjithashtu

Përputhshmëria me Standardet dhe Cilësia - Çelësi i Suksesit të Shqipërisë në Tregun Evropian të Vajrave Esenciale

(Vijon nga faqja 11)

e nevojshme që këto grupe të regjistrohen në një sistem administrativ, pavarësisht nëse prodhohen me përzierje ose jo;

- *Higji*ena , me aplikimin e praktikave HACCP dhe GMP;
- *Paj*tueshmëria me rregullat për ndotësit: mbetjet e PPP, trupat e huaj;
- *Etiketimi*, duke ndjekur rregulloren CLP dhe rregullat për etiketimin e ushqimeve. Në veçanti, përveç dispozitave të CLP (kodet e substancave kimike, piktogrami i rrezikut, paralajmërimet, etj.), duhet të jepet informacioni i mëposhtëm:

- Emri i produktit;
- Kodi i grupit;
- Nëse produkti është i destinuar për përdorim në produkte ushqimore;
- Vendi i origjinës;
- Emrin dhe adresën e eksportuesit;
- Data e prodhimit;
- Data “më e mira para”;
- Pesha neto;
- Kushtet e rekomanduara të ruajtjes.
- *Paketimi*. Blerësit evropianë në përgjithësi i bazojnë kërkesat e tyre të paketimit në standardin ISO 210:2014. Ky standard parashikon rregulla të përgjithshme për paketimin, kondicionimin dhe ruajtjen e vajrave esencialë. Përveç nëse specifikohet ndryshe nga blerësi, duhet të ndiqen udhëzimet e mëposhtme të paketimit:
- Përdorni paketimin e miratuar nga Kombet e Bashkuara. Ky paketim është i përshtatshëm për transportin e mallrave të rrezikshme, duke përfshirë vajrat esenciale;
- Për detaje mbi materialet e paketimit, shihni Federatën Evropiane të Vajrave Esencialë për transportin e mallrave të rrezikshme;
- Ruajtja e cilësisë së vajrave esenciale duke përdorur kontejnerë të një materiali që nuk reagon me përbërësit e vajit (p.sh. çeliku i llakuar ose i rreshtuar, alumini);
- Përdorni materiale të reja paketimi;
- Mos përdorni detergjentë nëse duhet të pastroni enët e materialeve të punës. Ata mund të kontaminojnë vajin për shkak të mbetjeve. Përdorni vetëm ujë ose alkool dhe lëreni të thahet me kujdes;
- Mbushni hapësirën e sipërme në kontejnerë me një gaz që nuk reagon me përbërësit e vajit tuaj (p.sh. azot ose dioksid karboni). Nëse vaji esencial reagon me ajrin në enë, ky proces mund të rezultojë në përkeqësim të cilësisë;
- Lehtësimi i riciklimit të materialeve të paketimit nga blerësit evropianë. Për shembull, përdorni kontejnerë me material të riciklueshëm (p.sh. metal);
- Ruani kontejnerët në një vend të thatë dhe të freskët për të parandaluar përkeqësimin e cilësisë;
- Mbani vajrat esencialë të certifikuar organikë të ndarë fizikisht nga vajrat esencialë konvencionalë.

EKSPORTIMI I BAM-VE NË SHBA

1. Kategorizimi i BAM-eve të SHBA-së për qëllime të sigurisë ushqimore

Duke iu referuar BAM-it të përzgjedhur, të gjitha ato konsiderohen si “Substanca të njohura përgjithësisht si të sigurta” në Kodin e Rregulloreve Federale - CFR (CFR, 2023). Kufijtë për t'u zbatuar në përdorimin e një substance që do të përfshihet në këtë kategori janë dhënë në Titullin 21 të CFR (CFR, 2023). Këto substanca, nëse përdoren në përputhje me indikacionet e parashikuara në CFR, konsiderohen të sigurta dhe për këtë arsye nuk i nënshtrohen autorizimeve specifike, përveç atyre të parashikuara për produktet ushqimore (BAM të thata të përdorura si erëza) ose nga GMP-ja e kërkuar për të gjitha vajrat esenciale.

Të njëjtat varietete të borzilokut përfshihen në listën e aneksuar në nën-kategoritë 182.10 (erëza dhe erëza dhe aromatizues të tjerë natyrorë) dhe 182.20 (vajra esenciale, oleorezina (pa tretës) dhe ekstrakte natyrale (përfshirë distilimet)). Megjithatë, këto lista nuk përfshijnë *Oreganum Majorana*, që është BAM-i i njohur zakonisht si marjoram në Evropë. Nuk është e qartë nëse *Oreganum Majorana*, nëse eksportohet në SHBA, do të klasifikohet automatikisht si “Substanca të njohura përgjithësisht si të sigurta”.

Ndërsa të gjitha vajrat esenciale të nxjerra nga BAM-et e përzgjedhura përfshihen në këtë kategori, jo të gjitha BAM-et e thara janë, siç detajohet në tabelën më poshtë.

<i>Tabela 4. Substancat e njohura përgjithësisht si të sigurta - CFR Titulli 21, Vol. 3, Pjesa 182</i>			
182.10 Erëza dhe erëza dhe aromatizues të tjerë natyrorë.		182.20 Vajra esenciale, oleorezina (pa tretës) dhe ekstrakte natyrale (përfshirë distilimet)	
Emri komercial	Emri botanik	Emri komercial	Emri botanik
<i>Nuk përfshihen</i>		I pavdekshëm	<i>Helichrysum augustifolium</i> DC
Livando	<i>Lavandula officinalis</i> Chaix.	Livando	<i>Lavandula officinalis</i>
<i>Nuk përfshihen</i>		Livando, thumba	<i>Lavandula latifolia</i> Vill.
<i>Nuk përfshihen</i>		Lavandina	Hibride midis <i>Lavandula officinalis</i> Chaix dhe <i>Lavandula latifolia</i> Vill.
Rigon (rigon, meksikan rigon, meksikan urtë, organ)	<i>Lippia</i> spp.	Origani	<i>Origani</i> spp
Marjoram, e ëmbël	<i>Majorana hortensis</i> Moench.	Marjoram, e ëmbël	<i>Majorana hortensis</i> Moench.
Marjoram, tenxhere	<i>Majorana onites</i> (L.) Benth.	<i>Nuk përfshihen</i>	
Kleri	<i>Salvia sclarea</i> L.	Kleri	<i>Salvia sclarea</i> L.
Sherebela	<i>Salvia officinalis</i> L.	Sherebela	<i>Salvia officinalis</i> L.
		Sage, grek	<i>Salvia triloba</i> L.
		Sage, spanjisht	<i>Salvia lavandulaefolia</i> Vahl.
Trumzë	<i>Thymus Vulgaris</i>	Trumzë	<i>Thymus Vulgaris</i> dhe <i>Thymus zygis</i> var. <i>gracilis</i> Boiss
		Trumzë, e bardhë	Bëni.
		Trumzë, e egër ose rrëshqanore	<i>Thymus serpyllum</i> L.

2. Kërkesat për eksportimin e BAM-ve të thara në SHBA

Shqipëria është eksportuesi kryesor i sherebelës së thatë në SHBA. Në dekadën e mëparshme, pothuajse 50% e sherebelës së thatë të importuar në SHBA vinte nga Shqipëria; megjithatë, janë hasur probleme të përsëritura në lidhje me praninë e kontaminimit mikrobial (në veçanti *Salmonella*) dhe praninë e trupave të huaj. Në një fazë të caktuar, ka qenë e nevojshme ose të trajtohet drejtpërdrejt loti i importuar për kontroll mikrobik direkt në SHBA ose të eksportohet fillimisht në një vend të tretë ku është kryer trajtimi me avull (dhe është ruajtur vlera e shtuar) dhe pas rieksporit të lotit të trajtuar në SHBA.

Duke marrë parasysh sa më sipër, vlerësimi i kërkesave për eksport do të fokusohet në kontrollet mikrobike dhe trupat e huaj.

Kontrollet për kontaminimin mikrobiologjik

Për të kontrolluar patogjenët, kompanitë ndjekin metoda të ndryshme duke përfshirë trajtimet me rrezatim dhe avull. Sipas Agjencisë së Mjedisit të Shteteve të Bashkuara (EPA), metoda e përdorur “...varet nga patogeni shqetësues, karakteristikat e veçanta të erëzës dhe nëse erëza mund t'i rezistojë një trajtimi të veçantë pa degradim të konsiderueshëm në cilësi”.

Për shembull, rrezatimi eliminon organizmat dhe bakteret që shkaktojnë sëmundje ushqimore dhe prishjen e ushqimit. Përfitimet përfshijnë sigurinë e përmirësuar të ushqimit dhe jetëgjatësinë e zgjatur pa përdorimin e kimikateve ose substancave toksike dhe gjithashtu, pa ndikuar në nivelet e lëndëve ushqyese. Rrezatimi është miratuar për përdorim në erëza por ushqimet e trajtuara duhet të etiketohen qartë si “të trajtuara nga rrezatimi” në paketim.

Një metodë tjetër e përdorur është oksidi i etilenit (ETO), i cili është një gaz i ndezshëm, i pangjyrë që përdoret si sterilues për erëzat, si dhe për sterilizimin e kozmetikës dhe pajisjeve mjekësore. Testimi për mbetjet ETO në erëza është i nevojshëm pasi është toksik për njerëzit.

Një mënyrë e zakonshme për të kontrolluar *Salmonellën*, një ndotës mikrobial shpesh i pranishëm në BAM-et e thara është përdorimi i trajtimit me avull.

Nivelet maksimale të mbetjeve (MRL) për ETO të vendosura nga Agjencia Rregullatore e Menaxhimit të Dëmtuesve të Shëndetësisë (PMRA) janë në 7 ppm për ETO dhe 940 ppm për Etilene Chlorohydrin (një degradim nga produkt i ETO) në barishte, erëza dhe fruta dhe perime specifike. Këto nivele janë në përputhje me tolerancat e SHBA.

Trupat e huaj

Ndryshe nga BE-ja, ka kufizime dhe indikacione për kufijtë e pranisë së trupave të huaj, të përcaktuara nga FDA (2005) dhe ASTA - Shoqata Amerikane e Tregtisë së Erëzave.

3. Vajra esenciale

Eksporti i vajrave esencialë BAM në SHBA është më i lehtë se në BE: vajrat esencialë BAM konsiderohen në thelb të sigurta dhe deklarata për destinacionin e përdorimit të produktit e dhënë nga eksportuesi përcakton rregullat e zbatueshme (dmth nëse është një produkt kozmetik ose ushqimor); i takon importuesit të verifikojë përputhshmërinë e produktit të marrë me kategorinë e deklaruar.

Në SHBA termi “aromaterapi” nuk njihet (përveç nëse në BE, ku klasifikohet si produkt kozmetik), kështu që ky tregues nuk do të pranohej. Si parim, vajrat esencialë janë ose kozmetikë, ilaçe ose produkte ushqimore.

Importet e vajrave esencialë mund t'i nënshtrohen kontrolleve nga Shërbimi i Inspektimit të Shëndetit të Kafshëve dhe Bimëve - APHIS dhe Administrata e Ushqimit dhe Barnave - FDA FDA rregullon vajrat esenciale sipas përdorimit të tyre të synuar nga një kompani sipas “Akti Federal i Ushqimit, Barnave dhe Kozmetikës”. .

Përveç dokumentacionit administrativ dhe doganor (¹⁰formulari CBP 301, përmbledhja e importit, fatura e uljes, fatura tregtare dhe lista e paketimit), kërkohen vetëm dy dokumente:

1) Certifikata e origjinës.

Certifikata e fletës së analizës – COA, që siguron parametrat kryesorë fizikë dhe kimikë të vajit esencial. Një shembull i COA është riprodhuar në Figurën 4.3 më poshtë.

Figurë 2: shembull i COA - Sage

 24 CHATHAM PLACE, BRIGHTON, BN1 3TN (UK) TEL. (UK) 0845 310 8066 FAX.(UK) 0845 310 8068 International Tel. +44 1273 746505 Int. Fax. +44 1273 202729 EMAIL: info@nhrorganicoils.com Web Site: www.nhrorganicoils.com		
<i>Certificate Of Analysis Sheet</i> Organic Sage Essential Oil Common/Strong (<i>Salvia officinalis</i>)		
Product Name	Sage Oil Organic	
Customer	-	
Batch	-	Product Code - Date 08/10/2015
TEST RESULTS		
ANALYTICAL TEST	SPECIFICATION RANGE	RESULT
Appearance	Clear liquid pale to slightly yellow	Conforms
Odour	Characteristic	Conforms
Relative Density @ 20°C (g/ml)	0.910 – 0.925	0.915
Refractive Index @ 20°C	1.458 – 1.472	1.466
Optical Rotation @ 20°C (Degrees)	+2.0 to +15.0	+8.60
STORAGE Shelf life of this product is influenced by many conditions of which temperature, exposure to light / air and general good storage are the major factors. Material stored in adverse conditions may deteriorate much faster. Our suggested "Re-test" date shown on this certificate reflects a minimum period in which we would expect product to remain in good usable conditions if stored as recommended. Thereafter its continued shelf life may be very much longer and we advise re-test at the indicated date and then every 3-6 months up to a suggested commercial expiry date as shown below. The expiry date is subjective and should be controlled by QC/QA. Typical indicators of re-test failure would be changes in organoleptic properties (clarity / colour / sediment / haze / off odour etc) Such changes may be gradual and slight and the commercial expiry date is intended to reflect a viable maximum proposal subject to earlier re-test approvals		
STABILITY		
Date of packing:	10/15	
Re-test date:	10/17	
Commercial expiry date:	10/18	

KËNDI I EKSPERTIT

(Vijon nga gazeta nr. 511)

Drurët dhe pemët më të pazakonta në Tokë

Përgatitur nga Prof. As. Dr. Eqrem Meçollari

Pema emocionuese, Banyan (*Ficus benghalensis*)

Pema ngritëse. Banyan (*Ficus benghalensis*) është një dru me origjinë nga India.

Për të mbështetur mbulesën e saj të madhe, pema e banjave mbin rrënjë të veçanta mbi tokë që ndihmojnë në mbështetjen e degëve të saj të rënda. Një ekzemplar i famshëm, i njohur si The Great Banyan, ka një tendë më të madhe se tre fusha futbolli.

Ficus benghalensis, *Ficus indica* ose *Ficus audrey* i njohur

njëzet e katërt e quajtur “Kas-sapa”. Bima e shenjtë njihet si “Nuga” ose “Maha nuga” në Sri Lanka.

Është pema nën të cilën Adhinath, Jain Tirthankara i parë, arriti Kewal Gyan ose ndriçimin shpirtëror.

Banyans gjigante të Indisë janë pemët më të mëdha në botë për nga zona e mbulimit të tendës. Pemët individuale të dukshme përfshijnë: Thim-

në Kettohalli, shteti Karnataka e cila ka një sipërfaqe prej 12 000 metra katrorë dhe është rreth 400 vjeç.

Bari i milingonave (*Triplaris americana*)

Pema e milingonave (*Triplaris americana*) është një bimë me origjinë vendase nga Amerika Qendrore dhe Jugore.

Kjo pemë ka një marrëdhënie të ngushtë me një specie milingonash që jeton brenda kërcellit të saj të zbrazët. Këto milingona helmuese dhe territoriale sulmojnë dëmtuesit e padëshiruar dhe pastrojnë bimësinë që konkurron për rrezet e diellit pranë bazës së pemës.

Triplaris americana është një specie e bimëve të lulëzuara

vetëm një i panjohur me pemën do ta prekte atë, duke zbuluar së shpejti se milingonat janë agresive dhe helmuese. Milingonat *Pseudomyrmex* jetojnë në zgavrat e trungut dhe degëve të pemës

Kjo pemë konsiderohet si një bar i keq në Afrikën Jugore. Frutat shpërndahen në erë dhe fidanët kapin lehtësisht dhe bëhen invazive, duke u rritur në habitatin lokal dhe duke zhvendosur bimët vendase.

Një nga lidhjet më interesante midis kafshëve dhe bimëve është simbioza midis gjinive të ndryshme të pemëve dhe milingonave të gjinive *Pseudomyrmex* dhe *Azteca*. Kjo lloj marrëdhënieje nuk është e rrallë në natyrë: shumë lloje milingonash mund të je-

1970, studiuesit izoluan përbërjen paclitaxel - një ilaç i

Trungu dhe lëvorja e pemës (*Taxus brevifolia*)

rëndësishëm kundër kancerit - nga lëvorja e pemës.

Taxus brevifolia, Bërshemi paqësor ose Bërshemi perëndimor, është një specie pemësh në familjen e Bërshemit, *Taxaceae* vendas në Paqësorin Veriperëndimor të Amerikës së Veriut. Është një halore e vogël me gjelbërim të përherëshëm, që lulëzon në lagështi dhe përdryshe priret të marrë formën e një shkurre.

Përshkrimi. Një halore e vogël me gjelbërim të përherëshëm (ndonjëherë duke u shfaqur si një shkurre), Bërshemi i Paqësorit rritet në 10–15 metra e gjatë dhe me një trung deri në 50 centimetra në diametër, rrallë më shumë. Në disa raste, pemët me lartësi mbi 20 m ndodhin në parqe dhe zona të tjera të mbrojtura, mjaft shpesh në gropa. Pema është jashtëzakonisht e ngadaltë në rritje dhe ka zakon të kalbet nga brenda, duke krijuar forma të zbrazëta. Kjo e bën të vështirë dhe ndonjëherë të pamundur për të bërë numërimin e saktë të unazave për të përcaktuar moshën e vërtetë të një ekzemplar. Shpesh i dëmtuar nga vazhdimësia e pyllit, ai zakonisht përfundon në një formë squat, me shumë drejtues, në gjendje të rritë filiza të rinj nga koka trungjesh të prera. Në formën e saj shkurre, e quajtur ndonjëherë “furçë e vezës”, ajo mund të riprodhohet në mënyrë vegetative nëpërmjet shtresimit.

Ajo ka lëvore të hollë, me luspa, të kuqe dhe më pas në të purpurt-kafe, që mbulon një shtresë të hollë druri me lëng të bardhë me një dru më të errët që varion në ngjyrë nga kafe në një nuancë të purpurt në të kuqe të thellë, apo edhe portokalli të ndezur kur pritet freskët. Gjethet janë heshtake, të sheshta, jeshile të errët, 1–3 cm të gjata dhe 2–3 milimetra të gjera, të vendosura spirale në kërcell, por me bazat e gjetheve të përdredhura për të vendosur gjethet në dy rreshtat e sheshtë të kërcellit në secilën anë. Është më e dukshme.

Konët e farës janë shumë të modifikuara, secili kon përmban një farë të vetme 4–7 mm të gjatë pjesërisht të rrethuar nga një shkallë e modifikuar e cila zhvillohet në një strukturë të butë, të kuqe të ndezur si kokrra të kuqe të quajtur një aril, 8–15 mm e gjatë dhe e gjerë dhe e hapur në fund. Arilët pihen 6-9

muaj pas pjalmimit. Farat që përmbahen në arile hahen nga mëllenja dhe zogjtë e tjerë, të cilët i shpërndajnë farat e forta të padëmtuara në jashtëqitjet e tyre, maturimi i arileve shpërndahet në 2-3 muaj, duke rritur shanset për shpërndarje

zakonisht si banyan, fiku banyan dhe banjani indian, është një pemë vendase në Nënkontinentin Indian. Mostrat në Indi janë ndër pemët më të mëdha në botë nga mbulimi i kurorës. Njihet edhe si “fiku mbytës” sepse si shumë pemë të tjera të gjinisë *Ficus* fillon si epifit, pra i mbështetur në një pemë tjetër që përfundon duke u mbytur.

Përshkrimi. *Ficus benghalensis* është një pemë me gjelbërim të përherëshëm, monoecous, me rritje të shpejtë që gjendet kryesisht në pyjet e musonit dhe shiut, që mund të arrijë një lartësi deri në 30 metra. Është rezistent ndaj thatësirës dhe ngricave të lehta. Ai prodhon rrënjë ajrore shumëzuese që rriten poshtë. Pasi këto rrënjë arrijnë në tokë, ato zënë rrënjë dhe bëhen trungje drusore mbështetëse. Fiqtë e prodhuar nga pema hahen nga zogj të tillë si myna indiane. Farat e fikut që kanë kaluar nëpër sistemin tretës të shpendëve kanë më shumë gjasa të mbijnë sesa ato që nuk kanë kaluar.

Rëndësia kulturore. *Ficus benghalensis* është pema kom-betare e Indisë.

Hapësira e plotë e Great Banyan

Pema konsiderohet e shenjtë në Indi dhe tempujt shpesh ndërtohen aty pranë. Për shkak të madhësisë së madhe të tendës së pemës, ajo siguron hije të dobishme në klimat e nxehta.

Në Budizmin Theravada, kjo pemë thuhet se është përdorur si pemë për iluminimin e arritur, ose Bodhi nga Buda e

mamma Marrimanu, pema më e madhe e njohur në botë për sa i përket zonës dydimensionale të mbuluar nga tenda e saj, në Andhra Pradesh, Indi, e cila mbulon 19107 metra katrorë. Perimetri i tij, 846 metra dhe është gjithashtu më i madhi i çdo peme të njohur.

Kabirvad është një pemë banyan e vendosur në një ishull të vogël lumi në lumin Narmada, në rrethin Bharuch, Gujarat, Indi. Pema dhe vendi lidhet me poetin mistik të shekullit të 15-të Kabir, dhe vendndodhja përfshin një tempull kushtuar atij. Vendi është një vend fetar, si dhe një pikë e njohur turistike.

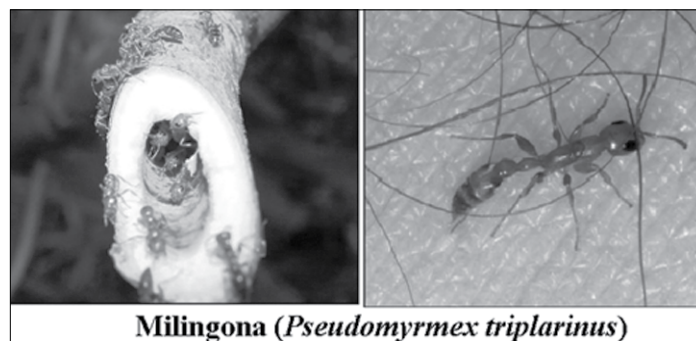
Nearchus, një admiral i Aleksandrit të Madh, përshkroi një ekzemplar të madh në brigjet e lumit Narmada në Bharuch bashkëkohor, Gujarat, Indi; ai mund të ketë përshkruar pemën e quajtur aktualisht “Kabirvad”. Thuhet se tenda e pemës që përshkroi Nearchus ishte aq e gjerë sa që strehoi 7000 burra. James Forbes më vonë e përshkroi atë në *Oriental Memoirs* (1813–1815) si pothuajse 610 m në perimetër dhe që kishte më shumë se 3,000 trungje. Aktualisht, tenda e saj ka një

sipërfaqe prej 17,520 metrash katrorë dhe një perimetër prej 641 metrash.

Shembuj të tjerë të shquar indianë përfshijnë The Great Banyan në Kopshtin Botanik Jagdish Chandra Bose në Shippur, Howrah, i cili ka një sipërfaqe prej 18,918 metra katrorë dhe është rreth 250 vjeç, dhe Dodda Aladha Mara

sipërfaqe prej 17,520 metrash katrorë dhe një perimetër prej 641 metrash.

Shembuj të tjerë të shquar indianë përfshijnë The Great Banyan në Kopshtin Botanik Jagdish Chandra Bose në Shippur, Howrah, i cili ka një sipërfaqe prej 18,918 metra katrorë dhe është rreth 250 vjeç, dhe Dodda Aladha Mara

Milingona (*Pseudomyrmex triplarinus*)

në familjen e nyjeve, e njohur me shumë emra të zakonshëm, duke përfshirë pemën e milingonave dhe shumë emra të tjerë palo de Santa Maria, pemë djalli e shumë emra të tjerë sipas vendeve. Është një pemë e madhe, e bukur (10-20 m e lartë) që ka trung dhe degë të zbrazëta. Është vendas në Amerikën Qendrore dhe Jugore dhe ndodhet nga Panamaja në Brazil. Kultivohet edhe si zbukurues për lulet e saj të dukshme rozë.

Pema e milingonave rritet deri në 30 metra lartësi, me një trung deri në 30 centimetra në diametër. Lëvorja e saj e lëmuar është një ngjyrë gri me lara-lara. Gjethet janë ovale në të zgjatura dhe kanë një gjatësi deri në 40 centimetra dhe 20 cm gjerësi, me anët e poshtme që ndonjëherë janë të leshta me fije kafe. Lulet mashkullore janë të gjata rreth 2 milimetra, ndërsa lulet femërore deri në 5 centimetra. Kjo pemë është dioecious dhe ka një raport të anuar gjinor me shumë më tepër bimë femra se sa meshkuj.

Kjo pemë rritet në llojet e habitateve bregore dhe është një kolonizator i habitatit të shqetësuar. Ai është futur në zona jashtë gamës së tij amtare, duke përfshirë Hawaiiin dhe Afrikën jugore.

Kjo specie peme është një mirmekofit dhe ka një marrëdhënie reciproke me milingonat, duke përfshirë *Pseudomyrmex triplarinus*. Kjo lloj milingona jeton brenda pemës, duke u ushqyer me substanca të prodhuara prej saj dhe duke e mbrojtur atë nga pushtuesit. Kjo pemë njihet si “pema fillestare” (pau-de-novato) sepse

tojnë në trungje të zbrazëta dhe degë pemësh, duke mbrojtur bimën dhe duke përdorur vendin si strehë të sigurt.

Milingonat e gjinisë *Azteca* mund të vërehen në këtë pemë të tjerë; megjithatë, simbioza më e rëndësishme është midis milingonave *Pseudomyrmex* dhe pemës *Triplaria*.

Milingonat *Pseudomyrmex* (milingonat fillestare) jetojnë në zgavrat e trungut dhe degëve të pemës fillestare, (*Triplaris* spp). Emrat milingona fillestare dhe pema fillestare lidhen me faktin se vetëm ata të rinj në rajon prekin këto pemë, për shkak të sulmeve nga milingonat.

Milingonat i përkasin rendit Hymenoptera, familjes Formicidae dhe gjinisë *Pseudomyrmex*. Ato ndryshojnë në diametër dhe ngjyrë, por shumica e tyre janë të verdha. Ata kanë një trup të hollë dhe sy të mëdhenj të përbërë. Një karakteristikë e këtyre milingonave është nyja e dyfishtë në barkun e tyre. *Pseudomyrmex triplarinus* si speciet kryesore që jetojnë në pemët e familjes *Triplariidae*.

Luftëtari i kancerit, Bërsheni i Paqësorit (*Taxus brevifolia*)

Bërsheni i Paqësorit (*Taxus brevifolia*) është një specie bimore amtare në Kanada dhe Shtetet e Bashkuara të Amerikës. Statusi i ruajtjes: Pranë kërcënimit.

Megjithëse gjethja e saj është helmuese dhe frutat e saj ndonjëherë vdekjeprurëse, Bërsheni i Paqësorit mund të jetë një shpëtimtar. Në vitet

të suksesshme të farës. Konet mashkullore janë rruzullore, me diametër 3–6 mm dhe derdhin polenin e tyre në fillim të pranverës. Ai është kryesisht dioecious, por individët e rastësishëm mund të jenë në mënyrë të ndryshueshme monoeciozë, ose të ndryshojnë seksin me kalimin e kohës.

Përdorimet. Tradicionalisht, druri elastik dhe rezistent ndaj kalbjes është përdorur nga amerikanët vendas për të bërë vegla, harqe (të mbështetura me fije), shigjeta dhe lopata për kanoe. Qëllime të tjera përfshinin prodhimin e fuzhnjëve, grepave, pykave, shkopinjve, lugëve, daulleve, këpucëve për dëborë dhe majave të shigjetave. Gjethja dhe lëvorja janë përdorur për qëllime mjekësore.

Kupa e kuqe me lëng rreth farës duket se është e ngrënshme (por jo fara toksike brenda), me një aromë të butë si xhel qershie. Thuhet se kokrra e kuqe ka një shije të ëmbël, por një strukturë rrëshqitëse, ndërsa gjethet, lëvorja dhe fara janë jashtëzakonisht helmuese dhe nuk duhen konsumuar.

Ilaçi i kimioterapisë paclitaxel (taxol), i përdorur në trajtimin e kancerit të gjirit, vezoreve dhe mushkërive, mund të rrjedhë nga *Taxus brevifolia* dhe lloje të tjera të bërshemit. Meqenëse ajo tashmë po bëhet e pakët kur u realizua potenciali i saj kimioterapeutik rreth viteve 1990, Bërshemi i Paqësorit nuk u korr kurrë komercialisht nga habitat i tij në një shkallë të gjerë. Përdorimi i gjerë i paklitakselit u mundësua rreth vitit 2003 kur u zhvillua një rrugë gjysmë sintetike nga ekstraktet e bërshemëve të kultivuar të specieve të tjera.

Qetësues i dhimbjeve, Shelgu i bardhë (*Salix alba*)

Qetësues i dhimbjeve, Shelgu i bardhë (*Salix alba*) është një specie vendase në Evropë dhe Azia. Popujt e lashtë e dinin se lëvorja e sheldut të bardhë ishte efektive në lehtësimin e dhimbjeve, por vetëm në shekullin e 19-të studiuesit izoluan përbërësin kryesor, acidin salicilik, i cili sot përdoret për të bërë aspirinë. *Salix alba*, sheldgu i bardhë është një specie e sheldut vendas në Evropë

(Vijon në faqen 14)

KËNDI I EKSPERTIT

(Vijon nga faqja 13)

Drurët dhe pemët më të pazakonta në Tokë

dhe në Azinë perëndimore dhe qendrore. Emri rrjedh nga toni i bardhë në anët e poshtme të gjetheve.

Është një pemë gjetherënëse mesatare deri në të madhe që rritet deri në 10-30 m të lartë, me trung deri në 1 m diametër dhe një kurorë të çrregullt, shpesh me anim. Lëvorja është

qëllime rituale nga hebrenjtë në festën e Sukkot.

Përdorimet medicinale. Shelgu është përdorur prej kohësh nga mjekët bimorë për sëmundje të ndryshme, megjithëse është një mit që i atribuonjë atij ndonjë efekt analgjezik. Një nga referencat e para për Shelgun e Bardhë

hidhur, duke iu referuar lëngut të aloes.

choje për popullin indigjen të San, pema e kukurës e ka

e kukurës bastard (Aloidendron pillansii) është një bimë

Aloidendron dichotomum, më parë Aloe dichotoma, pema e kukurës ose kokerboom, është një specie e gjatë, e degëzuar e bimëve me lëng, indigjene në Afrikën Jugore, veçanërisht në provincën e Kepit Verior të Afrikës së

marrë emrin e saj të zakonshëm në anglisht nga praktika e popullit San për të përdorur degët tubulare të Aloidendron dichotomum për të formuar “çanta” për shigjetat e tyre. Epiteti specifik “dichotomum” i referohet mënyrës sesi

vendase në Afrika e Jugut dhe Namibia. Statusi i ruajtjes: I rrezikuar në mënyrë kritike. Aloidendron pillansii është padyshim më e rralla nga të gjitha pemët aloes në Afrikën Jugore. Më parë quhej Aloe pillansii, megjithatë një gjini e re Aloidendron është krijuar për pemën aloes.

Një nga pemët më të rralla në botë, pema e kukurës bastard gjendet vetëm brenda një zone prej 200 kilometrash katrore në kufirin midis Afrikës së Jugut dhe Namibisë. Ajo është e kërcënuar rëndë nga humbja e habitatit, tregtia e paligjshme, kullotja e bagëtive dhe ndryshimet klimatike dhe më pak se 5000 ekzemplarë mendohet të kenë mbetur sot.

Përshkrimi. Aloidendron pillansii rritet deri në 15 m lartësi. Ajo degëzohet në mënyrë të dyfishtë dhe sipërfaqësisht ngjan me Aloidendron dichotomum. Ajo mund të dallohet nga gjetet e saj më të zbehta, më të gjera, të rikthyera dhe nga forma e saj e rritjes më e lartë dhe më pak e degëzuar. Degët janë bërë nga një fibër që është e butë dhe e depërtueshme, e cila u lejon atyre të ruajnë ujë. Për shkak të habitatit të tij, Aloidendron pillansii mund të heqë degët dhe gjetet e tij nëse ato konsiderohen të dëmshme për mbijetesën e tij.

Lulet e saj të rrumbullakëta, të verdha të ndezura janë varëse dhe varen poshtë rozetës (ndryshe nga ato të pemëve të tjera të aloes). Ato shfaqen në pranverë.

Pema e kukurës bastard ka një formë dramatike në horizontin e shkretët të Succulent Karoo në Afrikën jugore. Kjo pemë e me lëng mund të jetë deri në dhjetë metra e gjatë; ka vetëm disa degë lart në trung dhe që arrijnë drejt qiellit, ndërsa gjetet prirën të përkulen poshtë. Lëvorja është e zbehtë dhe e lëmuar, shpesh e zhveshur në pjesë të mëdha. Lulet e verdha të ndezura prodhohen në tufë lulësh të degëzuara që ndodhen nën rozetat e gjetheve.

Edhe pse Aloe pillansii i ng-

jan Aloe dichotoma në pamje të përgjithshme, ajo është një pemë shumë më e madhe Aloe dhe mund të rritet në një lartësi mbi 10 metra.

Dallimi më domethënës midis dy pemëve Aloes është se ndërsa një dikotoma ka lule që qëndrojnë drejt, lulet e verdha të Aloe pillansii përkulen nën kurorën e gjetheve. Aloe pillansii është më pak e degëzuar se tjetra dhe degët janë të ngritura.

Aloe pillansii është pema më e gjatë-aloes, ajo mund të rritet deri në lartësitë 15 metra. Një tjetër “aloes pemë” është Aloe dichotoma e cila është shumë e ngjashme me Aloe pillansii.

Lëvorja e Aloe pillansii është e trashë dhe tufë lulësh janë të varura në bazë nga gjetet më të ulëta siç mund ta shihni në foto. Kryesisht ata rriten të vetmuar.

Bima mund të lëshojë degë të sëmura ose të dëmtuara, kjo shihet në degën e majtë të figurës.

Shpërndarja. Gjendet rreth kufirit midis Namibisë dhe Afrikës së Jugut, ku habitat i saj natyror janë shpatet e sipërme të maleve, në shkurret Richtersveld me reshje të rralla dimërore. Ai kërcënohet rëndë nga humbja e habitatit, grumbullimi i paligjshëm dhe kullotja e bagëtive.

Kultivimi. Shfaqet rrallë në kultivim, pasi është një specie me rritje jashtëzakonisht të ngadaltë dhe e vështirë për t'u kultivuar.

Kërkon diell të plotë, tokë minerale shkëmbore jashtëzakonisht të drenazuara dhe kushte shumë të thata. Në habitat, ajo rritet në shpatet shkëmbore në një rajon të shkretëtirës, i cili merr reshje të rralla kryesisht në dimër.

Aloidendron pillansii është një pemë me lëng që është skalitur në mënyrë mbresëlënëse nga koha dhe elementët e shkretëtirës. Nga larg, ata marrin pamjen e mbretërve misterioz që ruajnë peizazhin e shkretëtirës shterpë dhe me një inspektim nga afër lëvorja e tyre e artë e çarë bukur, kërcëjtë e bardha si shtylla dhe kurorat e gjetheve të zbehta jeshile zbulojnë një bukuri që mund të vlerësohet vetëm në habitatin e saj natyror. Pemët arrijnë një lartësi kërcelli prej 10 m ose më shumë dhe një diametër kërcelli që varion nga 1-2 m në bazë duke u ngushtuar deri në rreth 0.2 m në majë.

Përdorimet. Aloe pillansii nuk përdoret për qëllime mjekësore dhe nuk ka gjasa të lidhet me besimet kulturore dhe traditat e banorëve të Kepit të Veriut. Sidoqoftë, bimët nderohen nga njerëzit për vjetërsinë e tyre, qëndrueshmërinë dhe sinonimin e veçantë me Richtersveld. Bimët janë shumë të kërkuara për formën e tyre arkitekturore si në kopshte dhe objekte kontejnerësh. Përshtatshmëria e tij për klimat e thata dhe gjysmë të thata dhe mungesën e ka shtuar

gri-kafe dhe është e çarë thellë në pemët e vjetra. Fidanet në speciet tipike janë gri-kafe në të gjelbër-kafe. Gjetet janë më të zbehta se shumica e shelgjeve të tjera, sepse ato janë të mbuluara me qime të bardha shumë të imta, të mëndafshita, veçanërisht në pjesën e poshtme; kanë gjatësi 5–10 cm dhe gjerësi 0,5–1,5 cm. Lulet prodhohen në vila në fillim të pranverës dhe pjalmohen nga insektet. Është dioecious, me vila mashkull dhe femër në pemët të veçanta; vilat mashkullore janë 4–5 cm të gjata, viilat femra 3–4 cm gjatë pjalmimit, duke u zgjatur me maturimin e frutave. Kur piqen në mes të verës, vilat femra përmbajnë kapsula të shumta të vogla (4 mm), secila përmban fara të shumta të vogla të ngulitura në qime të bardha të mëndafshita, gjë që ndihmon shpërndarjen me anë të erës.

Përdorimet. Druri është i fortë, i fortë dhe i lehtë në peshë, por ka rezistencë minimale ndaj kalbjes. Kërcejtë (thuprat) nga bimët e prera dhe krasitja përdoren për të bërë shporta. Qymyri i bërë nga druri ishte i rëndësishëm për prodhimin e barutit. Tanina e lëvres është përdorur në të kaluarën për regjije të lëkurës. Druri përdoret për të bërë shkopinj kriketi.

Druri Salixalba ka një densitet të ulët dhe një rezistencë tërthore më të ulët në shtypje. Kjo lejon që druri të përkulet, prandaj mund të përdoret për të bërë kosha. Lëvorja e shelgut përmban acid indol-3-butirik, i cili është një hormon bimor që stimulon rritjen e rrënjëve. Prerjet e shelgut përdoren ndonjëherë për të klonuar nënshartesat në vend të stimuluesit të rrënjëve të sintetizuara komercialisht. Përdoret edhe për

ishte nga Edward Stone, nga Chipping Norton, Oxfordshire, Angli, në 1763. Ai ‘rastësisht’ e shijoi lëvoren dhe zbuloi se kishte një shije të hidhur, e cila i kujtoi atij Levorin peruan (Cinchona), i cili përdorej për trajtimin e malaries. Pasi hulumtoi të gjitha “dispanseritë dhe librat mbi botanikën”, ai nuk gjeti asnjë sugjerim që shelgu të ishte përdorur ndonjëherë për të trajtuar ethet dhe vendosi të eksperimentonte vetë me të. Gjatë shtatë viteve të ardhshme, ai përdori me sukses pluhurin e tharë të lëvres së shelgut për të kurrar “shqetësimet dhe ethet me ndërprerje” të rreth pesëdhjetë njerëzve, megjithëse funksionoi më mirë kur kombinohej me kininë.

Nga fillimi i shekullit të 20-të, Maud Grieve, një herbaliste, nuk e konsideronte Shelgun e Bardhë si një ftohës. Në vend të kësaj, ajo përshkruan përdorimin e lëvres dhe rrënjës pluhur për cilësitë e saj tonike, antiperiodike dhe astringente dhe rekomandoi përdorimin e saj në trajtimin e dispepsisë, kribave, diarresë kronike dhe dizenterisë. Ajo e konsideronte taninën si përbërës aktiv.

Një ekstrakt aktiv i lëvres, i quajtur salicin, sipas emrit latin Salix, u izolua në formën e tij kristalore. Acidi salicilik është një derivat kimik i salicinës dhe përdoret gjerësisht në mjekësi.

Pemët Aloe

Pemët Aloe. Emri i gjinisë Aloidendron është një kombinim i Aloe dhe dendron - ky i fundit i referohet zakonisht të tyre si pema. Aloe rrjedh nga arabishtja, “Alloch” dhe përkthet si “Allal” në greqisht dhe hebraisht, fjalë për fjalë do të thotë lëng i hidhur ose i

Jugut dhe në pjesë të Namibisë Jugore.

Pylli i Pemëve Quiver (Kokerboomwoud në gjuhën afrikane) është një pyll dhe atraksion turistik i Namibisë jugore. Ai përfshin rreth 250 ekzemplarë të Aloidendron dichotomum, një specie që njihet në vend edhe si pema e kukurës (afrikane: kokerboom) sepse populli San tradicionalisht përdorte degët e tij për të bërë kukura. Pylli është rritur në mënyrë spontane, pemët më të larta të kukurës janë dy deri në tre shekuj. Pylli u shpall monument kombëtar i Namibisë në 1995.

Bima në fillim të jetës së saj ka pamjen e një Aloe të zakonshme, me gjethe tulore që dalin nga një pike e përbashkët. Me kalimin e kohës (nuk duhet harruar se rritja e saj bëhet shumë ngadalë) ajo fillon merr pamjen e një kaçube ose peme.

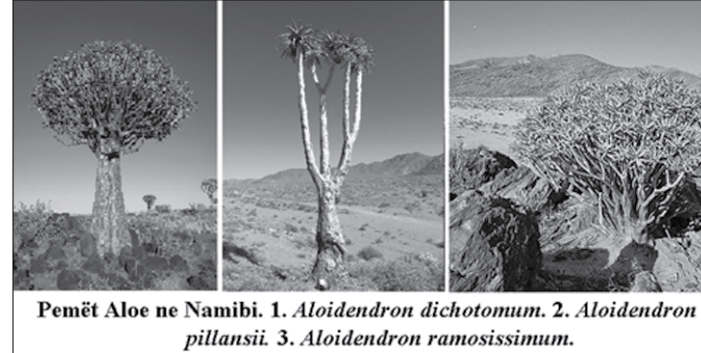
Pema e kukurës është e njohur edhe për shikimin me kokë poshtë, sepse “gjetet” duken disi të ngjashme me rrënjët. Kjo pemë lidhet me një histori të gjatë të folklorit, për shembull se do t'i sjellë fat kujtdo që adhuron një pemë dhe e ushqen atë. Meqenëse diamante janë gjetur në Namibi, njerëzit thonë se nëse një nga këto pemë germohet, dikush do të gjejë diamante aty ku është rritur, por meqenëse këto pemë janë të bekuara, askush nuk dëshiron t'i germojë.

Pranë pyllit, ka një tjetër atraksion turistik, spektakolar për gjeologjinë e tij unike, Sheshi i Lojërave të Gjigantit, një grumbull i madh shkëmbinjsh të mëdhenj dolerite.

Etimologjia. E njohur si

Pema më e vetmuar. Pema e kukurës bastard (Aloidendron pillansii)

Pema më e vetmuar. Pema

Pemët Aloe ne Namibi. 1. Aloidendron dichotomum. 2. Aloidendron pillansii. 3. Aloidendron ramosissimum.

(Vijon në faqen 15)

KËNDI I EKSPERTIT

(Vijon nga faqja 14)

Drurët dhe pemët më të pazakonta në Tokë

më tej vlerën tregtare të bimës.

Pylli prej vetëm një peme. Pando (Populus tremuloides)

Pylli prej vetëm një peme. Pando (Populus tremuloides) është emri i një kolonie plepi të egër drithërues në Utah (SHBA), e cila e ka origjinën nga një farë e vetme diku afër fundit të epokës së fundit të akullnajave. Kolonia, e cila zgjerohet duke klonuar veten, përbëhet nga 40,000 pemë aspen (Plepi), të lidhura nga një sistem rrënjor i vazhdueshëm. Sot, sistemi i pemëve mbu-

lon 108 hektarë dhe peshon më shumë se 6600 tonë, duke e bërë atë organizmin më të madh në Tokë për nga masa.

Populus tremuloides është një pemë gjetherënëse vendase në zonat më të ftohta të Amerikës së Veriut, një nga disa specie të referuara me emrin e zakonshëm Plepi i egër (Aspen). Zakonisht quhet dhe Plepi drithërues, Plepi që dridhet, Plepi amerikan, Plepi i malit ose i artë, plepi i bardhë, si dhe të tjera. Pemët kanë trunje të gjatë, deri në 25 metra të larta, me lëvore të zbehtë të lëmuar, të dhëmbëzuara me të zeza. Gjethet e gjelbërta me shkëlqim, të zbehta poshtë, bëhen të artë në të verdhë, rrallë të kuqe, në vjeshtë. Lloji shpesh përhapet përmes rrënjëve të tij për të formuar korije të mëdha klonale me origjinë nga një sistem rrënjor i përbashkët. Këto rrënjë nuk janë rizo- ma, pasi rritja e re zhvillohet nga sythat e rastësishëm në sistemin rrënjësor mëmë (ortet).

Populus tremuloides është pema më e përhapur në Amerikën e Veriut, që gjendet nga Kanadaja në Meksikën qendrore. Është lloji përcaktues i biomës së parkut të aspenit në provincat Prairie të Kanadasë dhe Minnesota ekstreme veriperëndimore.

Përshkrimi. Plepi lëkundës është një pemë e gjatë, me rritje të shpejtë, zakonisht 15–18 metra në maturim, me një trung 25 centimetra në diameter. Individë të veçantë

janë 36,5 m në lartësi dhe 1,37 m në diametër. Lëvorja është relativisht e lëmuar, e bardhë (jeshile e lehtë kur është e re) dhe shënohet nga plagë të trasha të zeza horizontale dhe nyje të zeza të theksuara.

Gjethet e pemëve të pjekura janë pothuajse të rrumbullakëta, 4–6 cm në diametër me dhëmbë të vegjël të rrumbullakosur dhe një bisht i gjethes së rrafshuar 3–7 cm. Gjethet janë jeshile sipër dhe gri poshtë. Pemët e reja dhe filizat e rrënjëve kanë gjethë shumë më të mëdha (10-20 cm në gjatësi), pothuajse trekëndore.

cat dhe territoret, me përjashtim të mundshëm të rajoneve të Nunavut në veri të ishujve James Bay. Në Shtetet e Bashkuara, ajo mund të gjendet deri në veri deri në ultësirat veriore të vargmalit Brooks në Alaskë. Në Shtetet e Bashkuara perëndimore, kjo pemë rrallë mbijeton në lartësi më të ulëta se 460 m për shkak të verës së nxehtë që përjetohet nën atë lartësi dhe përgjithësisht gjendet në 1500–3700 m. lartësi. Ajo rritet në lartësi të mëdha deri në jug të Guanajuato, Meksikë.

Përdorimet. Lëvorja e Aspenit përmban një substancë që u nxor nga banorët indigjenë të Amerikës së Veriut dhe evropianë të SHBA-së perëndimore si një zëvendësues i kininës.

Ashtu si plepat e tjerë, aspenet prodhojnë lëndë djegëse të dobët, pasi thahen ngadalë, kalbet shpejt dhe nuk japin shumë nxehtësi. Megjithatë, ato përdoren ende gjerësisht në kampe, sepse ato janë të lira dhe të bollshme dhe nuk përdoren gjerësisht në lëndë druri ndërtimi. Pionierët në perëndim të Amerikës së Veriut i përdorën ato për të krijuar kabina me dru dhe gropa, megjithëse nuk ishin speciet e preferuara.

Druri i Aspenit përdoret për produktet e pulpës. (zbatimi i tij kryesor në Kanada) si librat, letrat e gazetave dhe letrat e shtypura të imta. Është veçanërisht i mirë për produktet e paneleve si p. sh. Është i lehtë në peshë dhe përdoret për mobilje, kuti dhe arka, bazë në kompensatë dhe panele muri.

Pema më veriore. Larshi Dahurian (Larix gmelinii)

Pema më veriore, Larshi Dahurian (Larix gmelinii) është një specie druri vendase në Azi, Evropë. Një vendas i rajoneve të ashpra të taigës siberiane, larshi Dahurian është pema më veriore në botë

- madje rritet brenda Rrethit Arktik, ku i reziston temperaturave deri në -70 gradë C.

Larix gmelinii, larshi Dahurian ose larshi Gmelin, është një specie e larshit ven-

das në Siberinë lindore dhe ngjitur me Mongolinë verilindore, Kinën verilindore (Heilongjiang), Korenë e Jugut dhe Korenë e Veriut.

Përshkrimi. Larix gmelinii është një pemë halore gjetherënëse me madhësi të mesme që arrin 10–30 m të lartë, rrallë 40 m, me një trung deri në 1 m diametër. Kurora është konike e gjerë; të dy degët kryesore dhe degët anësore janë në nivel, degët anësore vetëm rrallëherë bien. Filizat janë dimorfikë, me rritje të ndarë në lastarë të gjatë (zakonisht 5-30 cm të gjata) dhe me disa sytha, dhe lastarë të shkurtër vetëm 1-2 mm të gjatë me vetëm një syth të vetëm. Gjethet janë në formë gjilpërash, jeshile të lehta, 2–3 cm të gjata; ato kthehen nga e verdha e ndezur në portokalli përpara se të bien në vjeshtë, duke lënë të zhveshur deri në pranverën e ardhshme lastarët e ndryshueshëm me push të kuqërremtë në kafe.

Konet janë të ngritura, vezake, 1–2 cm (rrallë 2,5 cm) të gjata, me 15–25 luspa farash të reflektuara mesatarisht; ato janë të gjelbra (rrallë vjollcë) kur janë të papjekur, kthehen në kafe dhe hapen për të lëshuar farat kur piquen, 3-5 muaj pas pjalmimit. Konët e vjetër zakonisht qëndrojnë në pemë për shumë vite, duke u kthyer në ngjyrë gri-zi.

Larix gmelinii formon pyje të mëdha në tajgën lindore të Siberisë, duke u rritur në lartësinë 50–1200 m si në tokat me moçal ashtu edhe në tokat e kulluara mirë, duke përfshirë në tokat e cekëta mbi ngricën e përhershme.

Ajo është unike në dy aspekte, duke qenë pema më veriore në botë, duke arritur 73° 04' 32" Veri 102° Lindje, si forma rrëshqanore të pemëve në tundrën e Gadishullit Taymyr, dhe gjithashtu pema më e qëndrueshme ndaj të ftohtit, nën -70°C. Rajoni Oymyakon–Verkhoyansk i Yakutia. Një pemë në Yakutia u regjistrua si 919 vjeç.

me Gama amtare: Shtetet e Bashkuara të Amerikës.

Qiparisi tullac është i për-

shtatur mirë me zonat kënetore. Zgjatjet me pulla, si trungje që rrethojnë pemën janë në fakt një lloj rrënje ajrore që mendohej se e ndihmon atë të marrë frymë dhe e mban të ankoruar në tokë të butë.

Selvja tullace (Taxodium distichum) e njohur dhe si selvi kënetore, është një bimë halore gjetherënëse në familjen Cupressaceae. Është vendas në juglindje të Shteteve të Bashkuara. Rezistente dhe e fortë, kjo pemë përshtatet me një gamë të gjerë të llojeve të tokës, qoftë të lagësht, të kripur, të thatë ose moçalore. Shquhet për ngjyrën e vjeshtës në të kuqe të kuqërremtë të gjilpërave të saj me dantella.

Përdorimet. Në disa kultu- ra, selvia tullace simbolizon jetëgjatësinë, qëndrueshmërinë dhe zinë.

Pemët tullac të selvisë vlerësohen për shkak të drurit të tyre rezistent ndaj kalbjes kur pemët janë të pjekura. Për shkak të kësaj, pemët shpesh përdoren për të bërë shtylla gardhesh, dyer, dysheme dhe një sërë sendesh të tjera.

Përshkrimi. Taxodium distichum është një pemë e madhe, me rritje të ngadaltë dhe jetëgjatë. Zakonisht rritet në lartësitë 10–40 m dhe ka një diametër të trungut 0.9–2.1 m.

Trungu kryesor shpesh është i rrethuar nga gjunjët e selvisë. Lëvorja është kafe e përhimtë në kafe të kuqërremtë, e hollë dhe fibroze me një strukturë fije ajo ka një model vertikalisht, të ndërthurur me kreshta të cekëta dhe brazda të ngushta.

Gjethet në formë gjilpëre janë 1.3 deri në 1.9 cm të gjata dhe janë të thjeshta, të alternuara, jeshile dhe lineare, me skaje të tëra. Në vjeshtë, gjethet bëhen të verdha ose të kuqe bakri. Qiparisi tullac është gjetherënëse.

Kjo specie është monocous, me kone mashkull dhe femër në një bimë të vetme që formohen në strukturë të holla, të ngjashme me xhufkën afër skajeve të degëve. Pema prodhon kone në prill dhe farat piquen në tetor.

Strobili mashkull dhe femër prodhohen nga sythat e formuar në fund të vjeshtës, me pllenim në fillim të dimrit dhe piquen në rreth 12 muaj. Konët meshkuj dalin në panik që janë 10–13 cm të gjatë. Konet

femra janë të rrumbullakëta, rrëshinore dhe jeshile ndërsa janë të reja. Më pas kthehen fort dhe më pas marrin ngjyrë kafe ndërsa pema piquet. Ato janë rruzullore dhe 2,0–3,5 cm në diametër. Ata kanë nga 20 deri në 30 luspa me katër anë të rregulluara spirale, secila me një, dy ose rrallë tre farëra trekëndore. Çdo kon përmban 20 deri në 40 fara të mëdha. Konet shpërbëhen në pjekuri për të lëshuar farat. Farat janë të gjata 5–10 mm, më e madhja nga çdo specie e Cupressaceae dhe prodhohen çdo vit, me të korra të rënda çdo 3–5 vjet. Fidanët kanë tre deri në nëntë, por zakonisht gjashtë kotiledone secila.

Selvja tullac rritet në dritën e plotë të diellit në hije të pjesshme. Kjo specie rritet më mirë në tokë të lagësht ose të drenazhuar mirë, por mund të tolerojë tokën e thatë. Është mesatarisht në gjendje të rritet në aerosolet e ujit të kripur. Ai vepron mirë në tokat acide, neutrale dhe alkaline në të gjithë gamën e tokave të lehta (ranore), mesatare (të shkrifëta) dhe të rënda (argjilore). Mund të rritet edhe në toka të kripura. Mund të tolerojë ndotjen atmosferike. Konët shpesh konsumohen nga kafshët e egra.

Shembulli më i gjatë i njohur, afër Williamsburg, Virxhinia, është 44,11 m i gjatë dhe më i fortë i njohur, në Kontenë Real pranë Leakey, Teksas, ka një perimetër prej 12 m. Shembulli më i vjetër i njohur i gjallë, i gjetur përgjatë lumit Black në Karolinën e Veriut, është të paktën 2624 vjeç, duke e bërë atë pemën më të vjetër të gjallë në Amerikën e Veriut lindore.

“Big Dan” është një nga ekzemplarët më të vjetër të gjallë dhe gjendet pranë High Springs, Florida në Camp Kulaqua. Vlerësohet të jetë 2704 vjeç që nga viti 2020. Ajo po rritet në rrjedhën e kënetës së pranverës Hornsby dhe është më shumë se 35 metra në perimetër.

(Vijon në numrin e ardhshëm)

Agro Invest

Agrokredia

Norme efektive deri në: **3.5%**

Financimi: Deri në **25.000.000 LEKË**

Afati: Deri në 5 vite

Skano për
më shumë

